

GHID DE BUNE PRACTICI PRIVIND SERVICIILE DE EDUCAȚIE ȘI ÎNGRIJIRE A COPIILOR ANTE-PREȘCOLARI

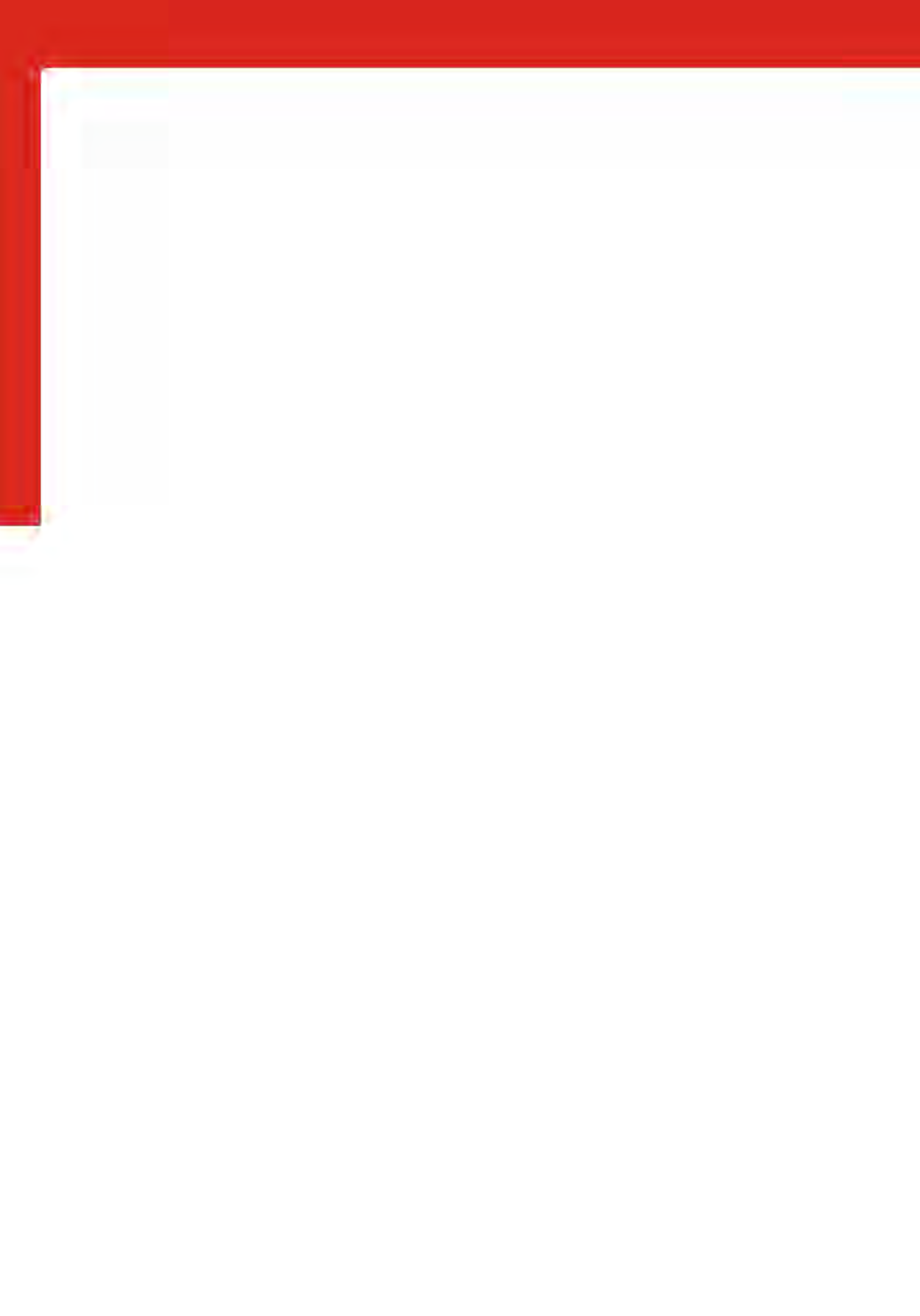
Salvați Copiii
Save the Children România
Filiala Iași

street aware
a learning experience

Comuna Ciurea

GHID DE BUNE PRACTICI PRIVIND **SERVICIILE DE EDUCAȚIE ȘI** ÎNGRIJIRE A COPIILOR ANTE- **PREȘCOLARI**

Material realizat de Asociația Streetaware.

Această publicație a fost realizată în cadrul proiectului „Primii pași în educație”, implementat de Asociația Salvați Copiii Iași în parteneriat cu Asociația Streetaware, Comuna Ciurea și Creșa Lunca Cetățuii. Proiectul este cofinanțat prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, Axa prioritară 6: Educație și competențe, Apel: POCU/784/6/24/ Creșterea participării la învățământul ante-preșcolar și preșcolar, în special a grupurilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu accent pe copiii aparținând minorității roma și a celor din mediul rural/2/Creșterea participării la învățământul ante-preșcolar și preșcolar, în special a grupurilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu accent pe copiii aparținând minorității roma și a celor din mediul rural, Obiective specifice 6.

Page | 1

Autor:

Ailincăi Alina-Andreia, expert autor Asociația Streetaware

Coautori:

Ana Vieru, președinte Asociația Streetaware

Pitea Mihaela, coordonator partener Asociația Streetaware

Crăciun Andrei, manager proiect Asociația Salvați Copiii Iași

Partene Andreea, psiholog Asociația Streetaware

Boz Catalina, psiholog Asociația Streetaware

Pagis Diana, asistent social Asociația Salvați Copiii Iași

Iordache Simona, asistent social Asociația Salvați Copiii Iași

Anca Săiu, psiholog Asociația Salvați Copiii Iași

Ioana Nistor, educator școală mobilă Asociația Salvați Copiii Iași

Gabriela Bărbuț, educator școală mobilă Asociația Salvați Copiii Iași

Claudia Penescu, educator școală mobilă Asociația Salvați Copiii Iași

CUPRINS

REZUMAT	5
INFORMAȚII PRIVIND CONTEXTUL	8
ARIA GEOGRAFICĂ DE INTERVENȚIE	10
GRUPUL ȚINTĂ	11
OBIECTIVE	14
ACTIVITĂȚI	18
GRUPURI CREATIVE DE PREDARE - ÎNVĂȚARE CU COPII ANTEPREȘCOLARI, PĂRINȚII ACESTORA ȘI EDUCATORI	18
ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE A COPILOR	23
□ Activitate practică de tip colaj	27
□ Activitate practică de tip identificare/asociere (1)	28
□ Activitate practică de tip identificare/asociere (2)	30
ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII MOTRICITĂȚII FINE A COPILOR	32
□ Activitate de tip asociere (1)	32
□ Activitate de tip asociere (2)	33
□ Activitate de tip asociere (3)	35
□ Activitate de tip colaj	37
□ Activitate de tip coordonare mână-ochi (1)	40
□ Activitate de tip coordonare mână-ochi (2)	41
ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII MOTRICITĂȚII GROSIERE A COPILOR	43
□ Activitate de tip identificare/asociere (1)	43

□ Activitate de tip identificare/asociere (2).....	44
□ Activitate de tip identificare/asociere (3).....	46
ACTIVITĂȚI DE DEZVOLTARE COGNITIVĂ A COPIILOR ANTE- PREȘCOLARI ÎN CAMERA SENZORIALĂ.....	48
ACTIVITĂȚI DE DEZVOLTARE PERSONALĂ	48
METODE, TEHNICI ȘI INSTRUMENTE	51
Metode utilizate în grupul creativ:	51
□ Brainstormingul	51
□ Brainstormingul negativ	52
□ Brainwriting	52
□ Cinci "W" și un "H"	53
□ Sinectica	54
□ Philips 6-6	55
□ Jocul de rol	55
□ „Da și...”	56
□ Harta mentală.....	57
□ Tehnica inversării.....	57
□ Gândirea metaforică	58
□ Confruntarea Metaforică (Bătălia Metaforelor)	59
□ Asemănări și diferențe	62
□ Rezultat final ideal	62
Metode de dezvoltare personală	63
Metode și instrumente utilizate în camera senzorială	66
Metode și instrumente destinate părinților în vederea includerii într- un program de măsuri active de ocupare	67
□ Chestionarul Intereselor Vocaționale (ARC-ASII)	68

□ Chestionarul Toleranței la Incertitudine (TI)	72	
□ Chestionarul Stilului de Muncă (SM)	83	
□ Chestionarul Inteligenței Emoționale (INEM)	97	
□ Inventarul Credințelor Primare (PI - Primal Beliefs Inventories)	101	Page 4
RESURSE	116	
REZULTATE	124	
EXPERIENȚELE DE ÎNVĂȚARE	127	
TRANSFERABILITATE	133	
REFERINȚE ȘI BIBLIOGRAFIE	141	

REZUMAT

Echipele interdisciplinare și interinstituționale ce au oferit servicii psiho-socio-educative în cadrul proiectului „Primii pași în educație” - Cod proiect 134645, asistenți sociali, psihologi, consilier educație parentală, educatori etc., au contribuit la elaborarea prezentului „Ghid de bune practici - cu privire la serviciile de educație și îngrijire a copiilor antepreșcolari”.

Page | 5

Pentru realizarea acestui ghid, experții au realizat chestionare de satisfacție a beneficiarilor și a familiilor acestora și au analizat rapoartele de progres pentru fiecare activitate în parte, astfel încât acestea să se încadreze în modelele de bune practici ce pot fi replicate la nivelul altor instituții.

Metodologia proiectului, instrumentele de lucru, rezultatele obținute și impactul asupra beneficiarilor, sunt parte integrantă din ghidul de bune practici.

Scopul vizat de materialul de față este să valorifice într-o manieră unitară experiențele educatorilor, consilierilor și a altor experți pe tema dezvoltării competențelor sociale și emoționale, îngrijirea și educarea copiilor, în gestionarea problemelor socio-emoționale ale copiilor antepreșcolari.

Prin intermediul acestei lucrări sunt facilitate schimbul de idei inovative, împărtășirea de exemple de bună practică, reflecția asupra

provocărilor întâmpinate și prezentarea soluțiilor identificate și implementate în România.

Prezentul Ghid reprezintă un instrument de lucru pentru instituțiile publice și private cu atribuții în acordarea de servicii de îngrijire și educație pentru copii (primării, direcțiile de asistență socială, direcțiile de asistență comunitară, ONG-uri, direcții de creșe, inspectorate școlare etc.).

Page | 6

Ghidul de bune practici pentru educația copiilor antepreșcolari reprezintă un instrument de lucru, aceste instituții vor putea utiliza rezultatele proiectului la mai multe nivele:

- la nivelul consiliului de administrație în dezvoltarea planului de management și/sau în dezvoltarea strategiei de inovare;*
- la nivelul resurselor umane ca fundament în construirea strategiei de dezvoltare a resurselor umane;*
- la nivelul organizării și acordării de servicii pentru copii antepreșcolari, din perspectiva creșterii calității vieții acestora;*
- la nivelul întregii instituții ca document relevant în justificările specifice proiectelor cu finanțare nerambursabilă.*

Educația timpurie are consecințele durabile asupra dezvoltării ulterioare a copilului, de aceea trebuie insistat pe practicile adecvate de îngrijire și educație a copilului mic.

În demersul educațional și de îngrijire nu există rețete, există doar modele de experiență acumulată, practici eficiente confirmate, idei, teorii bazate pe cercetări actuale, valori și principii, dar mai ales adaptarea la nevoile individuale ale fiecărui copil.

Page | 7

Cuvinte cheie: antepreșcolari, asistență socială, cameră senzorială, educație

INFORMAȚII PRIVIND CONTEXTUL

Proiectul a avut în vedere, ca obiectiv principal, prevenirea abandonului școlar și a riscului de excluziune socială pentru copiii cu risc educațional din comunități rurale interetnice, prin creșterea participării la învățământul ante-preșcolar.

Page | 8

Lucrarea de față conține câteva exemple de bună practică, colectate ca urmare a desfășurării activităților practice, în rândul beneficiarilor proiectului „*Primii pași în educație*” - Cod proiect 134645, Beneficiar: Asociația „Salvați Copiii”, Parteneri: Asociația Streetaware, Comuna Ciurea și Creșa Lunca Cetățuii.

Structura de prezentare a practicilor vine să faciliteze redarea într-o manieră succintă a unor experiențe variate din multiple perspective și abordează următoarele aspecte:

Conceptele-cheie – principalii termeni utilizați de autori/ autoare sau care le-au ghidat elaborarea practicii.

Contextul de aplicare a practicii - împrejurările în care autorii/ autoarele au dezvoltat și aplicat activitățile împărtășite.

Descrierea experienței - structurată astfel încât să redea esența procesului pe care și-au dorit să-l împărtășească autorii/ autoarele – obiective, vârsta participanților/ participantelor la activitate, principalele etape/ pași ai procesului și câteva repere despre modul în care a avut loc evaluarea obiectivelor.

Reflecții critice asupra experiențelor prezentate - ideile autorilor sunt puse față în față cu limitele observate, cu provocările identificate.

Lecțiile învățate din experiență – principalele concluzii ale autorilor cu referire la practica prezentată, reieșite din procesul de elaborare și aplicare în teren, precum și cum a influențat practica comportamentele subiecților.

Bibliografie generală

ARIA GEOGRAFICĂ DE INTERVENȚIE

Zona geografică de implementare a proiectului a fost una defavorizată din punct de vedere socio-economic: Regiunea NE, care înregistrează cea mai redusă valoare a PIB-ului regional pe locuitor dintre toate regiunile RO și este pe antepenultimul între regiunile UE (Strategia de Dezvoltare Regională NE 2014 -2020).

Page | 10

Problematica proiectului este accesul scăzut sau inexistent la IECT pentru copiii din comunități defavorizate din mediul rural, Regiunea Nord-Est. Practic, drepturile copilului la educație și îngrijire de calitate în primii ani de viață sunt încălcate grav, acceptate social și reiterate în comunitățile vizate de proiect. Aceasta situație atrage după sine alte probleme identificate prin analiza de nevoi în comuna Ciurea, precum și problema copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate.

Zona rurală de desfășurare a proiectului (comuna Ciurea), se confruntă de ceva timp cu riscul sărăciei și excluziunii sociale. Proiectul s-a adresat anteprescolarilor din această comună care provin din familii vulnerabile și aveau, la momentul implementării, nevoie de sprijin pentru acces la servicii de IECT. Conform datelor furnizate de INS Iași la data de 1 iulie 2019, în comuna Ciurea existau 16.595 de locuitori, dintre care 718 romi, precum și 336 de persoane care nu știu să scrie și să citească, 1.561 aveau finalizat doar învățământul primar.

În general, la nivel național, riscul de sărăcie în rural este de 3 ori mai mare: nutriție precară, resurse limitate pentru participarea școlară,

acces limitat la servicii, marginalizare, rezultate școlare slabe. Acestea au un impact negativ asupra dezvoltării și evoluției copiilor pe tot parcursul vieții. Mai mult de jumătate dintre copiii ai căror părinți au absolvit doar clasele primare sau gimnaziul trăiesc în condiții de deprivare materială severă.

Page | 11

În acest context se plasează, în perioada 2022-2023 și comuna Ciurea, situația fiind amplificată de problemele specifice mediului rural din această zonă geografică: izolare spațială, culturală, psihologică.

GRUPUL ȚINTĂ

Proiectul a oferit un răspuns integrat și cuprinzător problematicii copiilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, aflați în comunități rurale dezavantajate din punct de vedere socio-educational. În cadrul proiectului au fost prevăzute măsuri de reducere a riscului de părăsire timpurie a școlii, înainte de debutul problemelor.

Implementarea acestor acțiuni va conduce la o calitate îmbunătățită a vieții și a actului educațional din comunitatea rurală, atât pentru generațiile prezente cât și viitoare.

Categoriile de beneficiari cărora li se adresează activitățile descrise sunt:

- Copii, aflați în mediul familial, dar aflați în situație de dificultate și la risc de separare;

- Copii separați temporar/definitiv de părinții lor, aflați într-o măsură de protecție special;
- Familia, familia extinsă, familia substitutivă precum și alte persoane adulte aflate în dificultate.

Acest proiect a oferit un răspuns integrat și cuprinzător problematicii copiilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, aflați în comunități rurale dezavantajate din punct de vedere socio-educational. Grupul țintă a fost format din: 72 de copii antepreșcolari din mediu rural, din care 22 de etnie romă; 72 de părinți/tutori/persoane ce aveau în grijă copilul cu părinți plecați la muncă în străinătate; 8 cadre didactice din EÎCP.

În cadrul proiectului au fost prevăzute măsuri de reducere a riscului de părăsire timpurie a școlii, înainte de debutul problemelor: înființarea unei creșe în mediul rural pentru a asigura accesul la educație timpurie într-o comunitate rurală unde nu sunt disponibile aceste servicii; furnizarea de programe de educație timpurie pentru 72 de copii din mediul rural, din care 22 romi; asigurarea de resurse umane calificate în unitățile de educație timpurie înființate, prin derularea unor programe de formare a 8 cadre didactice; implementarea unor programe inovative de dezvoltare a abilităților personale și parentale pentru 72 de părinți vulnerabili; implementarea unor măsuri active de ocupare pentru depășirea gradului de vulnerabilitate din punct de vedere al integrării pe piața muncii a părinților; elaborarea și implementarea unor programe inovative

pentru dezvoltarea socio-emoțională adecvată a copiilor aflați în risc educațional și de excluziune socială.

Implementarea acestor acțiuni au avut ca scop îmbunătățirea calității vieții și a actului educațional din comunitatea rurală, atât pentru generațiile prezente cât și viitoare. S-a urmărit creșterea accesului la servicii de educație timpurie antepreșcolară pentru 72 de copii defavorizați din sat Dumbrava, comuna Ciurea, dar și oferirea de servicii de sprijin și educație antepreșcolară pentru 72 de copii aflați în dificultate și risc educațional, dintre care 22 romi.

Page | 13

A fost înființată o creșă într-o comunitate rurală interetnică din Regiunea Nord Est, precum și o cameră senzorială, în care au fost desfășurate activități educaționale în vederea dezvoltării intelectuale, socio-afective și psihomotrice adecvate vârstei copiilor antepreșcolari. De asemenea activitățile desfășurate de experți au avut ca scop dezvoltarea abilităților de îngrijire și educație pentru 72 de părinți ai copiilor antepreșcolari, dintre care 22 romi, din sat Dumbrava, comuna Ciurea.

În vederea reducerii gradului de vulnerabilitate în care se află copiii antepreșcolari din comunitatea vizată de proiect, au fost prevăzute acțiuni concrete pentru a sprijini familiile în exercitarea rolului esențial în dezvoltarea adecvată socio-emoțională și educațională a copiilor antepreșcolari: cursuri de educație parentală, cursuri de dezvoltare personală, sprijin pentru integrarea pe piața muncii, implicarea în activități socio-educaționale.

Este știut că toate cadrele didactice au nevoie de formare continuă, dar în cazul comunităților rurale defavorizate (cum este cazul comunei Ciurea) problemele sunt și mai pregnante, datorită absenței cadrelor didactice calificate și fluctuației de personal datorită problemelor sociale grave cu care se confruntă acești copii. Astfel, intervenția adusă în cadrul acestui proiect a avut în vedere cel puțin trei aspecte: 1) derularea unor programe de formare specifice profesiei de educator puericultor pentru 8 educatori; 2) stimularea capacității cadrelor didactice de a răspunde adecvat problemelor specifice cu care se confruntă copiii din comunitatea rurală interetnică prin metoda „grupului creativ”, inclusiv prin implicarea părinților în activitățile socio-educative; 3) elaborarea unui curriculum auxiliar, ce poate fi utilizată ulterior ca fundament informațional și material resursă în dezvoltarea de programe opționale din perspectiva creșterii calității educației.

OBIECTIVE

Așa cum am menționat anterior, obiectivul general al proiectului a vizat *prevenirea abandonului școlar și a riscului de excluziune socială pentru copiii cu risc educațional din comunități rurale interetnice, dezavantajate din punct de vedere socio-educativ, prin creșterea participării la învățământul ante-preșcolar.*

Scopul a fost acela de a furniza programe de educație timpurie pentru 72 de copii din mediul rural, din care 22 romi; de a asigura resurse umane calificate în unitățile de educație timpurie înființate, prin

derularea unor programe de formare a 8 cadre didactice; de a implementa unele programe inovative de dezvoltare a abilităților personale și parentale pentru 72 de părinți vulnerabili și de a le oferi acestora măsuri active de ocupare pentru depășirea gradului de vulnerabilitate din punct de vedere al integrării pe piața muncii etc.

Indiferent de locul și modalitatea de aplicare a metodelor utilizate de specialiști, fie că se aplică în serviciile pentru protecția copilului sau în cele destinate protecției adulților, există câteva fundamente care stau la baza procesului și care sunt în strânsă legătură cu valorile asistenței sociale și principiile justiției sociale. Astfel, personalul proiectului și-a asumat următorul set de valori:

- Autodeterminarea - principiu fundamental al asistenței sociale, axat pe încrederea în subiect și pe faptul că personalul NU are dreptul să decidă în numele acestuia, ci îl ajută pe acesta să-și identifice și să-și dezvolte resursele (existente vizibil, potențiale, latente) în vederea alegerii celei mai bune opțiuni;
- Respectarea demnității și unicității copilului;
- Egalitatea de șanse și non-discriminarea - personalul nu a practicat și nu a tolerat nici o formă de discriminare bazată pe rasă, etnie, sex și orientare sexuală, vârstă, convingeri religioase sau politice, statut marital, deficiență fizică sau psihică, situație materială și/sau orice altă preferință, condiție, caracteristică sau statut;
- Securitatea fiecărei persoane în parte - experții au avut în vedere ca deciziile/acțiunile lor să nu pericliteze nici un

moment viața și/sau integritatea clientului și/sau a altor persoane.

- Valorizarea familiei - ca mediu prioritar de creștere și dezvoltare a copilului;
- Ascultarea și luarea în considerare a opiniei copilului - luând în considerare vârsta și nivelul său de înțelegere;
- Abordarea individualizată a copilului - ținând cont de nevoile, specificul și dorințele acestuia;
- Asigurarea confidențialității informațiilor și a eticii profesionale - experții au respectat dreptul la intimitate și a utilizat în mod responsabil, cu respectarea confidențialității și legislației privind utilizarea datelor cu caracter personal, informațiile obținute în actul exercitării profesiei;
- Respectarea eticii profesionale - experții au acționat cu onestitate și responsabilitate în concordanță cu misiunea profesiei și normele etice ale profesiei;
- Deschidere către comunitate.

Activitățile desfășurate sunt menite a învăța părinții și educatorii tehnici și metode specifice de învățare și îngrijire a copiilor antepreșcolari. Acestea au determinat creșterea motivației pentru cunoaștere și învățare, creșterea încrederii în forțele proprii - elemente esențiale în îngrijirea și educarea copiilor.

Ca și obiectiv general al activităților descrise, a fost înțelegerea comportamentelor copiilor și îmbunătățirea relației dintre părinte și

copil, ceea ce crează un context potrivit de dezvoltare a noilor comportamente, abilități și atitudini.

Cunoașterea creșterii și dezvoltării copilului este absolut necesară pentru înțelegerea fiziologiei și patologiei vârstei, ele sunt procese complementare. Creșterea se referă la schimbările specifice de ordin fizic și creșterea în dimensiune. Dezvoltarea este definită ca sporirea în complexitate sau modificare de la forme simple la forme mai complexe și mai detaliate. Este un proces ordonat continuu în care copilul dobândește cunoștințe, achiziționează deprinderi, dezvoltă comportamente adecvate, adaptabile, se autodefineste în raport cu sine și cu ceilalți. Factorii ereditari și de mediu, unici în cazul fiecărui copil, influențează ritmul și calitatea dezvoltării copilului - de aici diferențierea atât de semnificativă a dezvoltării copilului.

Page | 17

Respectarea drepturilor fiecărui copil, asigurarea egalității șanselor la educație, valorizarea sinelui (cultivarea respectului față de sine, a stimei), dezvoltarea relațiilor cu semenii bazate pe respect, politețe, toleranță, colaborare, încredere, onestitate sunt aspecte care stau la baza elaborării acestui ghid.

Întregul ghid este construit pe axa de la teorie la practică. Majoritatea activităților ce vor fi enumerate se încadrează în componenta de inovare socială, deoarece implică metode inovative de modificare și dezvoltare pozitivă a comportamentului uman cu scopul îmbunătățirii abilităților psiho-sociale, a stimei de sine și implicit a performanțelor.

ACTIVITĂȚI

GRUPURI CREATIVE DE PREDARE - ÎNVĂȚARE CU COPII ANTEPREȘCOLARI, PĂRINȚII ACESTORA ȘI EDUCATORI

Page | 18

În definirea grupului creativ, Lect. univ. dr. Lavinia Pruteanu în lucrarea sa *Activarea resurselor și competențelor creative implicate în consilierea educațională*, menționează că s-a ținut seama atât de criteriile stabilite de psihologi și sociologi pentru clasificarea grupurilor umane în general și a grupurilor mici în special (surse citate de Lavinia Pruteanu: Anzieu D., 1969; Neculau A., 1974) cât și definițiile date de creatologi și inventologi (Osborn A., 1971; Parnes S., 1977; Stein M., 1975; Roco Mihaela, 1978).

La întrebarea: „Ce este grupul mic?”, în literatura de specialitate găsim definiții precum: „*Unitate socială cu număr restrâns de membri (de la 3-4 până la 11-14) între care există relații directe (de tip față în față), care comunică direct și personal unul cu altul și care interacționează pe baza unor norme și a unor metode în vederea atingerii unui scop, interacțiune care este baza pentru emergența relațiilor emoționale, a normelor și proceselor de grup*” (Vlăsceanu Mihaela, 1998, p. 269)

Efectele grupului mic pot fi constatate în câteva planuri esențiale: îndeplinirea sarcinilor (eficiența grupului); existența și dezvoltarea

lui; influența pe care el o exercită asupra personalității și comportamentului membrilor (McGrath J., 1964, p. 102-106; Seamen L., 1981, p. 2-6; Brill M.I., 1985, p. 223-225).

Dacă vizăm specific activitatea grupurilor reative, obiectivul acestora a fost unul de stimulare și dezvoltare a potențialului socio-emoțional al copiilor, precum și de dezvoltare a abilităților partenerilor în educația copiilor antepreșcolari (părinți și educatori), în îngrijirea și educarea copiilor.

Obiectivele secundare urmărite prin realizarea grupurilor creative au fost: Stimularea, dezvoltarea și manifestarea potențialului creativ al participanților; Cultivarea motivației pentru creație, în general și stimularea motivației pentru realizarea de sine prin creație în special; Stimularea și dezvoltarea capacității empatică, manifestarea comportamentului empatic; Însușirea, de către toți membrii grupului, a tehnicilor și metodelor de creativitate și formarea capacității de utilizare și transfer a acestora în cât mai multe domenii; Identificarea blocajelor subiective ale creativității, la nivel individual și reducerea lor; Formarea și exersarea membrilor ca lideri de grup creativ.

Numeroasele cercetări teoretice și experimentale de dinamica grupului au ajuns la concluzii cu privire la rolul motivației în dinamica grupului. Golu P. consideră motivația ca fiind un concept cheie în psihologia socială și apreciază că: *motivația, care desemnează realități consubstanțiale faptelor de interacțiune și influență poate*

da răspunsuri la întrebările legate de factorul energizant și suportul dinamicii proceselor de grup (Golu P., 1989, p.76).

Procedura de constituire a grupului creativ de formare (Caluschi, Mariana, 2001):

Page | 20

- Anunțarea intenției de a organiza un grup creativ și invitarea celor interesați de a se înscrie;
- Investigarea psihologică complexă a celor care s-au înscris;
- Constituirea grupului și prezentarea normelor și programului de lucru.
- Organizare: membrii grupului creativ iau loc la o masă rotundă cu diametrul de circa 1,5 m, fiecare putând să privească pe fiecare și să fie privit. Locul liderului este între participanți, la fiecare întâlnire atât participanții cât și liderul având posibilitatea să-și schimbe locul.
- Începerea activității în grup, care se desfășoară sub formă de antrenament, în însușirea metodelor și tehnicilor de creativitate.

După realizarea procedurii de formare a grupului creativ, primul pas pe care îl face liderul, facilitatorul sau mentorul, este să emită normele grupului, care sunt de regulă normele brainstormingului și unele norme ale grupurilor de formare.

Acestea sunt:

- acceptați, nu criticați ideile altora (critica ideilor, opiniilor care se exprimă în grup este interzisă);
- dați frâu liber imaginației;
- metafora este binevenită;
- aici și acum începe schimbarea;
- bun venit gândului pozitiv;
- eșecul este o provocare la creativitate și schimbare;
- preluați ideile altora și le dezvoltați;
- emiteți un număr cât mai mare de idei;
- opriți autocenzura gândurilor și ideilor.

Normele cer și induc:

- acceptarea ideilor și opiniilor altor;
- ascultare activă;
- toleranță la ambiguitate;
- dezvoltarea, transformarea ideilor;
- îndepărtarea autocenzurii, criticii;
- activarea imaginației;
- preluarea perspectivei celuilalt;
- gândire metaforică;
- comunicare creativă, empatică, non-agresivă.

Specificul normelor grupului creativ de formare constă în faptul că înlătură, pe timpul activității în grup, teama de critică, evaluare, blamare a ideilor, părerilor, opiniilor, favorizând exprimarea liberă,

nonconformismul și ascultarea activă a celorlalți (Caluschi, Mariana, 2001).

Grupul creativ de formare este condus de un lider care propune programul de antrenament și are sarcina de îmbogățire a fondului informațional interdisciplinar. El urmărește respectarea normelor grupului creativ, prevenind tendința de critică și evaluare care se face simțită la participanți la începutul antrenamentului. Normele grupului creativ sunt cele care generează instalarea în reuniunile grupului a unui climat permisiv, liber de critică, de normative și o atmosferă de libertate și bucurie a comunicării (Caluschi, Mariana, 2001).

Page | 22

Comunicarea în grupul creativ are următoarele însușiri:

- este o comunicare nonagresivă și nonviolentă;
- în conținutul comunicării sunt abundente analogiile, comparațiile, metaforele care creează situații de ambiguitate;
- este o comunicare incitantă;
- este o comunicare nonevaluativă care facilitează asocierea ideilor, realizarea punților intermediare de trecere între idei, opinii divergente;
- este o comunicare empatică;
- este o comunicare de suport.

Datorită poziției față în față și acțiunii variabilei „contactul privirilor”, grupul creativ înlesnește o comunicare verbală dar și nonverbală.

Prin aceste însușiri, comunicarea în grupul creativ se deosebește de comunicarea ce are loc în alte forme de psihogrup și este opusă celei din grupul de atac „Synanon”, fiind o comunicare creativă.

ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE A COPIILOR

Dezvoltarea copilului este un proces complex, care a fost definit în diverse moduri de-a lungul timpului. În cuvinte simple, dezvoltarea ante-preșcolarului se referă la un ansamblu de transformări care, cu fiecare etapă parcursă, conduc copilul spre o treaptă superioară a evoluției sale. Copilul anteprescolar este copilul cu vârsta între 0-3 ani care nu a atins încă vârsta de școală și se referă la educația, învățământul copiilor.

Scopul activității de dezvoltare cognitivă a copiilor ante-preșcolari a fost acela de stimulare și integrare senzorială pentru copiii ante-preșcolari, în scopul dezvoltării cognitive a copiilor. Obiectivele integrării senzoriale au avut în vedere îmbunătățirea modularii senzoriale legate de comportament și atenție, creșterea abilităților pentru interacțiunile sociale, a abilităților academice și a autonomiei personale. Activitățile au fost menite să ajute modularea sistemului nervos, să organizeze și să integreze informațiile provenite din mediul înconjurător, rezultând răspunsuri viitoare adaptive.

Pentru a fi mai ușor de analizat și de urmărit, evoluția sau dezvoltarea copilului ante-preșcolar poate fi abordată din mai multe direcții: dezvoltare fizică, dezvoltare socio-emoțională, dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii, dezvoltarea limbajului și a comunicării.

Încă din prima perioadă de viață, creierul nou-născutului se dezvoltă rapid. Copilul trebuie să aibă toate simțurile și anumite reflexe: văzul, auzul, mirosul, gustul, simțul tactil.

Exemple de activități pentru stimularea dezvoltării cognitive a copiilor

- Activitate practică de tip colaj - Exercițiul urmărește cunoașterea și diferențierea dintre zi și noapte, cunoașterea planetei Pământ ca formă și structură (rotundă, apă - uscat), dezvoltarea coordonării mână-ochi, dezvoltarea gândirii logice, formarea capacității de a distinge proprietăți esențiale ale obiectelor, formarea capacității de comparație, generalizare și clasificare.
- Activitate practică de tip identificare/asociere - Exercițiul urmărește dezvoltarea abilităților preliminare de matematică: înțelegerea conceptelor de bază, precum sortare clasificare și numărare, îmbunătățirea abilităților sociale: dezvoltarea empatiei, a abilității de a înțelege și a împărtăși sentimentele altora, începerea jocurilor de grup și a colaborării cu alți copii. Exercițiul vizează copii de vârstă mai mare cu un limbaj verbal dezvoltat. Activitatea urmărește identificarea/numirea cifrelor de la unu până la nouă și asocierea acestora cu grupe de

mulțimi. În acest fel, este stimulată dezvoltarea cognitivă, gândirea logică și memoria.

Exemple de activități pentru stimularea dezvoltării motricității fine a copiilor:

Page | 25

- Activitate de tip asociere - Exercițiul urmărește identificarea/numirea culorilor, dezvoltarea abilităților senzoriale și dexteritățile, îmbunătățirea controlului motric și dezvoltarea coordonării ochi-mână prin realizarea unor mișcări fine și precise. Copiii pot numi și recunoaște culorile de bază: roșu, albastru, verde, galben, negru, alb și încep să asocieze culorile cu emoții sau obiecte specifice (ex: soarele = galben, iarba = verde). Exercițiul urmărește dezvoltarea limbajului prin identificarea, numirea și recunoașterea fructelor și a culorilor acestora, respectiv dezvoltarea rapidității și a capacității de asociere a copiilor. Activitatea poate fi implementată folosind și/sau fișe din carton pe care se regăsesc legume și abțibilduri colorate sub formă de legume. Abțibildurile pot fi înlocuite cu imagini decupate sau accesorii craft, folosind lipiciul pentru atașarea lor de planșe.
- Activitate de tip colaj - Exercițiul urmărește asocierea elementelor într-o ordine logică, capacitatea de coordonare și precizie a mișcărilor, descoperirea și învățarea noțiunilor și elementelor principale care definesc un anotimp, urmărirea senzorio-motorie a formelor și coordonarea mână-ochi, identificarea și numirea culorilor, numirea elementelor

particulare ale feței și funcțiile acestora (auz, văz, miros), dezvoltarea limbajului.

- Activitate de tip coordonare mână-ochi - Exercițiul urmărește îmbunătățirea controlului motric și dezvoltarea coordonării ochi-mână, totodată, dezvoltarea abilităților senzoriale și a controlului motric prin realizarea unor mișcări fine și precise. De asemenea se urmărește identificarea/numirea formelor geometrice cum ar fi cercul, pătratul, dreptunghiul și triunghiul, cât și îmbunătățirea controlului motric și dezvoltarea coordonării mâini-ochi. Copiii înțeleg și folosesc termeni de bază, precum „mare”, „mic”, „lung”, „scurt” și pot asocia formele geometrice cu obiecte din viața de zi cu zi (ex: roata = cerc, ușa = dreptunghi). Abțibildurile pot fi înlocuite cu accesorii craft, folosind lipiciul pentru atașarea lor de planșe. Planșele pot fi disponibile câte una pentru fiecare copil, dimensiune A4, sau câte una pentru un grup de 3 - 4 copii, dimensiune A3.

Exemple de activități pentru stimularea dezvoltării motricității grosiere a copiilor:

- Activitate de tip identificare/asociere - Exercițiul urmărește dezvoltarea controlului motric, dezvoltarea coordonării mână-ochi și numirea/asocierea culorilor de bază: roșu, albastru, verde, galben. Această activitate este una complexă, vizând mai multe domenii de dezvoltare ale copiilor, precum: dezvoltarea controlului motric, dezvoltarea atenției, a

limbajului, a concentrării, dezvoltarea coordonării mână-ochi și dezvoltarea dexterității. Rezultatul acestei activități constă în asimilarea cunoștințelor legate de culoare, asocierea culorilor și respectarea/îndeplinirea sarcinilor, prin parcurgerea unui traseu ținând o lingură în mână cu un pompon. Exercițiul urmărește dezvoltarea controlului motric, dezvoltarea limbajului, exprimarea emoțiilor, controlul emoțiilor și cunoașterea de sine în contextul invitației de a aștepta rândul, de a respecta pe ceilalți colegi, de a-i sprijini pe ceilalți colegi. Astfel, copilul reușește să-și concentreze atenția, să urmărească desfășurarea evenimentelor la care asistă și să achiziționeze informația propusă de educatori.

Activitate practică de tip colaj

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale: planșă de hârtie A3 jumătate albastră, jumătate neagră (care simbolizează ziua și noaptea), cu element decupat, reprezentând planeta Pământ, fixat pe mijlocul planșei și abțibilduri (soare, lună, stele, nori).

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.

- Sunt prezentate resursele ce vor fi utilizate în cadrul activității: planșa de hârtie (ce reprezintă, ce culoare are, ce formă are), abțibildurile (ce reprezintă, unde apar, în ce moment al zilei/noptii).
- Educatorii numesc fiecare resursă în parte, iar dacă copiii au limbajul dezvoltat, sunt încurajați să le numească și ei.
- Fiecare copil primește câte un abțibild și este invitat să îl lipească pe planșă, acolo unde se potrivește.
- Educatorii oferă sprijin și suport în realizarea sarcinilor pe tot parcursul activității.

Activitate practică de tip identificare/asociere (1)

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale: 3 planșe din carton pe care au fost lipite câte o formă geometrică (pătrat, cerc, triunghi), figuri geometrice din hârtie

colorată (culoarea fiecărei forme coincide cu cea a formei de pe carton) și lipici/bandă adezivă/dublă adezivă.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Page | 29

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Sunt prezentate copiilor planșele din carton și formele geometrice din hârtie, numind culoarea și fiecare formă geometrică în parte. Dacă copiii au limbajul dezvoltat, aceștia sunt încurajați să numească și ei formele geometrice împreună cu educatorii.
- Planșele din carton sunt așezate în sală la mică distanță una față de cealaltă, la nivelul copiilor.
- Educatorii fac o demonstrație copiilor: cum și unde trebuie să lipească formele geometrice pe planșe.
- Fiecare copil primește câte o formă geometrică și este invitat să le lipească pe planșe, conform formei sau a culorii.

- Educatorii oferă sprijin și suport în realizarea sarcinilor pe tot parcursul activității.

30

Activitate practică de tip identificare/asociere (2)

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale: o planșă din carton pe care sunt enumerate cifrele de la unu la nouă, împreună cu nouă tipuri de carduri din hârtie pe care sunt reprezentate diferite mulțimi asociate cu fiecare cifră (1 roșie, 2 vinete, 3 nori, 4 afine, 5 mingi de tenis, 6 păsări flamingo, 7 portocale, 8 ghinde, 9 flori de floarea soarelui).

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.

- Sunt prezentate materialele copiilor. Educatorii numesc și prezintă fiecare cifră în parte, utilizând cardurile din hârtie pentru a explica noțiunea de cifră/cantitate. După ce sunt identificate și numite obiectele de pe carduri, educatorii numără obiectele și fac asocieri cu cifrele care se află pe cutie. Dacă există o roșie pe card atunci punem cardul în cutia de la cifra 1 etc. Pentru o mai bună înțelegere a noțiunii de cifră/mulțime, educatorii se folosesc și de alte exemple/resurse pe care le au la îndemână (exemplu: Câte degete avem la mâini? Dar la picioare? Câte mașinuțe sunt în cutie? Câte mere avem?).
- Fiecare copil primește câte un card aleatoriu, cu indicația să îl pună în cutia de la cifra corespunzătoare.
- Educatorii ajută copiii să numere elementele de pe card și să identifice obiectele, de fiecare dată când oferă un card unui copil.
- După ce identifică corect obiectul și cifra, copilul se îndreaptă către cutie unde trebuie să facă asociere cu cifra pe care o are el pe card.
- Educatorii oferă sprijin și suport în realizarea sarcinilor pe tot parcursul activității.

ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII MOTRICITĂȚII FINE A COPIILOR

Activitate de tip asociere (1)

Page | 32

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale: fișe din carton (fiecare fișă este formată din 4 pătrate colorate: albastru, roz, verde și portocaliu), cârlige colorate, având aceleași culori ca cele care se regăsesc pe fișe.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolare, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Se prezintă copiilor materialele de lucru prin numirea lor. În același timp, se prezintă și culorile cu care se lucrează (acestea sunt numite cu glas tare de către educatori, iar dacă copiii au limbajul dezvoltat, sunt invitați să numească ei culorile).
- Se împarte fiecărui copil câte o fișă de lucru, iar cârligele sunt împrăștiate în interiorul cercului.
- Copiii sunt invitați să asocieze/să prindă cârligele de fișe, urmărind ca acestea să fie potrivite pe aceeași culoare.

În tot acest timp, copiii sunt sprijiniți de educatori să îndeplinească sarcinile propuse, punându-se accent pe mânguirea corectă a

cârligelor, pe numirea culorilor, pe asocierea corectă a culorilor și pe aprecierea îndeplinirii sarcinilor.

Page | 33

Activitate de tip asociere (2)

Grup țintă: copii de vârstă antepreșcolară

Resurse/materiale: fișe din carton pe care s-a printat conturul a 12 animale: câine, șoarece, iepure, țap, porc, cal, măgar, curcan, pui, vacă, oaie, cocoș; abțibilduri colorate cu aceleași animale.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolare, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.

- Se prezintă copiilor fișele de lucru, una câte una, întrebând ce nume au animalele de pe ele și sunetele pe care acestea le fac. Dacă copiii nu au limbajul dezvoltat, atunci educatorii vor numi animalele, invitând copiii să imite sunetul/zgomotul pe care acestea îl fac.
- Fișele de lucru sunt întinse pe jos, în interiorul cercului.
- Educatorii iau câte un abțibild și fac o demonstrație copiilor: dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului și lipirea acestuia pe fișa cu imaginea animalului căruia îi corespunde.
- Educatorii împart copiilor câte un abțibild, aleatoriu, invitându-i să le lipească pe fișele cu imaginile corespunzătoare. În acest timp, se reia numirea animalelor și imitarea zgomotului pe care acestea îl fac de către copii sau de către educatori, în funcție de nivelul de dezvoltare a limbajului copiilor. Acolo unde este nevoie, educatorii oferă sprijin în dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului.
- Acțiunea se repetă, schimbând de fiecare dată abțibildurile înmânate copiilor, până când cei din urmă își pierd interesul pentru activitate.

Activitate de tip asociere (3)

Grup țintă: copii de vârstă antepreșcolară

Resurse/materiale: fișe din carton pe care s-a printat conturul a 9 fructe: kiwi, căpșuni, strugure, banană, cireașă, pepene roșu, ananas, măr, afine; abțibilduri colorate sub formă de fructe.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolare, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Se prezintă copiilor fișele de lucru, una câte una, întrebând ce nume au fructele de pe ele și ce culoare au acestea. Dacă copiii

nu au limbajul dezvoltat, atunci educatorii vor numi fructele și culoarea acestora.

- Fișele de lucru sunt întinse pe jos, în interiorul cercului.
- Educatorii iau câte un abțibild și fac o demonstrație copiilor: dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului și lipirea acestuia pe fișa cu imaginea fructului căruia îi corespunde.
- Educatorii împart copiilor câte un abțibild, aleatoriu, invitându-i să le lipească pe fișele cu imaginile corespunzătoare. În acest timp, se reia numirea fructelor și a culorilor acestora de către copii sau de către educatori, în funcție de nivelul de dezvoltare a limbajului copiilor. Acolo unde este nevoie, educatorii oferă sprijin și în dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului. În funcție de nivelul de dezvoltare a copiilor, se poate discuta și despre gustul fructelor: acru, dulce, amar etc.
- Acțiunea se repetă, schimbând de fiecare dată abțibildurile înmânate copiilor, până când cei din urmă își pierd interesul pentru activitate.

Activitate de tip colaj

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale:

- coli de hârtie cartonată pe care este desenat sau printat un trunchi de copac și abțibilduri de diferite forme/obiecte
- frunze, ciuperci, melci, ghinde;
- coli de hârtie albastre/albe, cartonate, chipul lui Moș Crăciun cu elementele particulare ale feței decupate- cap, ochi, nas, musteață, barbă, căciulă, abțibilduri sau forme decupate
- sacul lui Moș Crăciun, cadouri, fulgi de nea și vată albă;
- coli de hârtie cartonată pe care este desenat sau printat un cuib de păsări, hârtie creponată în nuanțele pământului, tăiată fâșii, abțibilduri sau forme de păsări decupate, abțibilduri sub formă de frunze, nori, soare, buburuze, fluturi;

- coli de hârtie cartonată pe care să fie printat corpul unui iepure format din două cercuri, dischete demachiante, sfoară tăiată în segmente scurte- mustățile, ochi- stickere autoadezive, lăbuțe decupate, din hârtie, pe spatele cărora se lipește bandă dublă adezivă, pom-pom colorat, de mici dimensiuni, pentru nas; lipici solid.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Se prezintă copiilor materialele de lucru, iar dacă aceștia au limba dezvoltată, educatorii îi invită să numească toate elementele care vor alcătui colajul propus, sau să repete după ei denumirile auzite
- Fișele de lucru sunt întinse pe jos, în interiorul cercului.
- Copiii sunt invitați să lucreze câte 2 sau câte 3 la o planșă, încurajând și stimulând lucrul în echipă.
- Educatorii monitorizează atent copii în timp ce vorbesc cu aceștia despre ordinea logică a lipirii elementelor pe colile de hârtie, de exemplu: fața lui Moș Crăciun cu ochi, nas, gură, musteață, barbă, sacul de cadouri, cadourile, fulgii de nea, zăpada - vată; copac - frunze, ghinde, ciuperci, melci; cuibul de păsări - hârtia creponată, păsările în cuib, pe lângă cuib,

- fluturii, buburuzele, soarele; iepurele - corp, lăbuțe, ochi, nas, mustăți.
- În timpul activității, educatorii completează permanent cu întrebări suplimentare, de exemplu: Ce facem cu ochii, cu gura, cu nasul? De unde vin fulgii de nea, unde se duc/se așează? Unde stau frunzele? Ce anotimp este afară? Când vin păsările, când ninge, când înfloresc copacii sau când cad frunzele, cum sare iepurele?
 - Activitatea este finalizată când toate elementele care alcătuiesc colajul propus sunt lipite pe colile de hârtie, copiii fiind invitați să le ia în mâini și să le arate tuturor colegilor. Împreună cu educatorii, colajele pot fi expuse pe unul din pereții sălii de activitate.

Activitate de tip coordonare mână-ochi (1)

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Page | 40

Resurse/materiale: coală din carton pe care se desenează/pictează un cuib de albine, paste penne care se aplică liniar, cu pistol de lipit cu silicon, pe cuibul de albine, șnur pantofi/ sfoară.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolare, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Se prezintă copiilor resursele de lucru, numindu-le, sau invitând copiii să le numească, în funcție de nivelul de dezvoltare a acestora.
- Copiii sunt împărțiți pe grupuri, în funcție de câte cuiburi de albine au fost create, iar fiecare grup va avea câte un educator disponibil pentru ghidarea și monitorizarea activității.
- Educatorii fac o demonstrație copiilor: trecerea șnurului/sforii printr-o pastă, apoi invită copiii să facă același lucru, pe rând.
- Acțiunea se repetă până când șnurul a trecut prin toate paste.

- Activitatea se poate relua până când copiii își pierd interesul pentru aceasta.

Page | 41

Activitate de tip coordonare mână-ochi (2)

Grup țintă: copii de vârstă ante-preșcolară

Resurse/materiale: fișe A3 din carton pe care s-au printat diferite figuri geometrice, în contur; abțibilduri de orice fel/ formă.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități didactice antepreșcolare, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.

- Se prezintă copiilor fișele de lucru, prin invitația către aceștia de a urma cu degetele conturul figurilor geometrice. În același timp, educatorii numesc formele geometrice sau invită copiii să facă acest lucru - dacă dezvoltarea copiilor o permite.
- Fișele de lucru sunt întinse pe jos, în interiorul cercului.
- Educatorii iau câte un abțibild și fac o demonstrație copiilor: dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului și lipirea acestuia pe conturul unei figuri de pe fișă.
- Educatorii împart copiilor câte un abțibild, aleatoriu, invitându-i să le lipească pe conturul figurilor geometrice de pe planșe. În acest timp, se reia numirea figurilor geometrice de către copii sau de către educatori. Acolo unde este nevoie, educatorii oferă sprijin și în dezlipirea hârtiei de pe spatele abțibildului.

- Acțiunea se repetă până când toate figurile geometrice sunt acoperite pe contur de abțibilduri, sau până când cei mici își pierd interesul pentru activitate.

ACTIVITĂȚI PENTRU STIMULAREA DEZVOLTĂRII MOTRICITĂȚII GROSIERE A COPIILOR

 Activitate de tip identificare/asociere (1)

Grup țintă: copii de vârstă antepreșcolară

Resurse/materiale: O cutie din carton în care au fost decupate patru cercuri colorate cu albastru, roșu, verde, galben și bile din plastic de aceleași culori.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copiii să se așeze într-un cerc.
- Se prezintă copiilor cutia de carton și sunt numite culorile cu glas tare de către educatori. Dacă copiii au limbajul dezvoltat, aceștia sunt încurajați să numească și ei culorile împreună cu educatorii.
- Educatorul așează cutia de carton într-un capăt al sălii, la nivelul copiilor și realizează o demonstrație a jocului: alege o bilă din plasă, numește culoarea și pune bila în cutie la culoarea corespunzătoare.
- După prezentare, copiii sunt invitați să participe la joc, fiind în permanență ghidați de educatori.

Page | 44

 Activitate de tip identificare/asociere (2)

Grup țintă: copii de vârstă antepreșcolară

Resurse/materiale: 7 farfurii de unică folosință pe care au fost lipite hârtii colorate (mov închis, mov deschis, verde închis, verde deschis, galben, roz, roșu) pompoane de aceleași culori și linguri de unică folosință.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copii să se așeze într-un cerc pentru a explica jocul și sarcinile ce trebuie urmate.
- Sunt prezentate farfuriile copiilor. Educatorii prezintă pe rând, câte o farfurie tuturor copiilor, numind cu glas tare culoare corespunzătoare și o așează pe podea unde este vizibilă pentru toți copiii.
- Se prezintă pompoanele, câte unul din fiecare culoare. Educatorii numesc culoarea și îl pun în farfuria corespunzătoare culorii acesteia. Dacă copiii au limbajul dezvoltat, aceștia sunt încurajați să numească și ei culorile împreună cu educatorii.
- Se prezintă lingurile și educatorii fac o demonstrație a jocului: cu ajutorul unei linguri iau un pompon dintr-o cutie din plastic și traversează sala până la cele 7 farfurii unde așează pomponul în farfuria corespunzătoare culorii. Întreg traseul trebuie urmat cu grijă, pentru a nu scăpa pomponul din lingură.

- Fiecare copil primește câte o lingură din plastic și sunt invitați să participe la joc, fiind în permanență ghidați de educatori.

Page | 46

Activitate de tip identificare/asociere (3)

Grup țintă: copii de vârstă antepreșcolară

Resurse/materiale: planșe A4 imprimate cu tacâmuri, tacâmuri din lemn pentru copii (lingură, furculiță, cuțit, linguriță) și 4 boluri alimentare din carton.

Resurse umane: educatori, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali pregătiți pentru activități dedicate antepreșcolarilor, animatori socio-educativi.

Pași în implementarea activității:

- Educatorii invită copii să se așeze într-un cerc pentru a explica jocul și sarcinile ce trebuie urmate.
- Sunt prezentate planșele, numind cu glas tare tacâmurile. După prezentare, planșele sunt lipite de perete la nivelul copiilor, iar în dreptul fiecărei planșe sunt așezate bolurile din carton. Dacă copiii au limbajul dezvoltat, aceștia sunt încurajați să numească și ei tacâmurile împreună cu educatorii.
- Educatorii prezintă pe rând tacâmurile, făcând asocieri cu planșele corespunzătoare și pun tacâmurile în bolurile ce se află sub imagini.
- Fiecare copil primește, aleatoriu, câte un tacâm, primind sarcina de a-l plasa în bolul de sub imaginea (planșa) căreia îi corespunde.
- În acest timp, tacâmurile sunt numite în mod repetat de către educatori, sau la invitația acestora, de către copii. Educatorii

oferă sprijin și suport în realizarea sarcinilor pe tot parcursul activității.

ACTIVITĂȚI DE DEZVOLTARE COGNITIVĂ A COPIILOR ANTE-PREȘCOLARI ÎN CAMERA SENZORIALĂ

Sistemele senzoriale sunt în număr de 8 și anume: sistemul vizual, sistemul auditiv, sistemul gustativ, sistemul tactil, sistemul olfactiv, sistemul vestibular, sistemul proprioceptiv și sistemul interoceptiv. Integrarea senzorială este un termen care se referă la modul în care sistemul nervos primește mesaje de la simțuri și le transformă în răspunsuri motrice și comportamentale adecvate.

Programul educațional include jocuri speciale pentru învățare, ușor de manipulat și cu un design atractiv, dar mai ales potrivit pentru copiii ante-preșcolari/dificultăți de învățare/dezvoltare. Activitățile sunt importante pentru dezinhibare, inter-relaționare și pentru comunicarea mimico-gestuală dintre copii, ducând la creșterea potențialului individual.

ACTIVITĂȚI DE DEZVOLTARE PERSONALĂ

Programul de educație parentală s-a concentrat pe îmbunătățirea practicilor și comportamentelor parentale, cum ar fi dezvoltarea și practicarea tehnicilor de disciplină pozitivă, învățarea abilităților adecvate vârstei copilului, promovarea jocului și interacțiunii pozitive

între părinți și copii în vederea construirii unei relații sănătoase între părinți și copii.

S-au urmărit totodată consolidarea abilităților parentale existente, promovarea și dezvoltarea de noi competențe, astfel încât părinții să aibă cunoștințele și abilitățile necesare pentru a crește copii echilibrați și dezvoltați armonios, în acord cu nevoile lor de dezvoltare și respectând unicitatea copilului.

Page | 49

Pe lângă serviciile educaționale de care un copil ar trebui să beneficieze, rolul părinților în această etapă de dezvoltare este esențial și presupune o continuă adaptare și învățare pentru a înțelege nevoile și etapele de dezvoltare ale copiilor.

De asemenea, s-a urmărit informarea părinților și exersarea pașilor unei analize funcționale a comportamentelor: identificarea nevoilor din spatele unui comportament, a factorilor declanșatori sau/și de menținere, a contextului în care apar, a modului în care funcționează familia, a modului în care au fost învățate aceste comportamente/modelelor oferite, etc.

În comunitatea vizată de proiect, datorită accesului redus sau inexistent la informații și servicii, de cele mai multe ori nevoile părinților de bază nu sunt asigurate și implicit, nici nevoile copiilor nu pot fi asigurate în acest caz.

Sesiunile de dezvoltare personală i-au învățat pe părinți să fie răbdători, calmi, consecvenți și disponibili emoțional cu copiii lor, să

creeze, să mențină și să consolideze relații pozitive cu copilul, să susțină copiii în dezvoltarea armonioasă și să gestioneze comportamentele nepotrivite ale acestora în manieră constructivă.

Page | 50

Printre obiectivele sesiunilor de formare a părinților s-au numărat: învățarea unor strategii de gestionare a comportamentelor problematice ale copiilor, jocuri și strategii de dezvoltare a abilităților socio-emoționale și a abilităților de viață, dezvoltarea rezilienței copiilor și creșterea stimei de sine. S-au urmărit conștientizarea de către părinți a riscurilor folosirii excesive a ecranelor de către copii dar și legat de rolul limitelor în contextul unui stil de parenting necondiționat.

În acest sens, sesiunile de dezvoltare personală de grup le-au permis părinților să se simtă în siguranță, acceptați și valorizați pentru a învăța cum pot face față diferitelor situații de viață cu care se confruntă.

Sesiunile de dezvoltare personală pot facilita părintelui accesul la:

- comunicare asertivă;
- ascultare active;
- conștientizarea resursele personale;
- recunoașterea emoțiilor proprii;
- recunoașterea emoțiilor celorlalți;
- exprimarea și gestionarea emoțiilor, în mod adecvat, în cadrul relației cu întreaga familie.

METODE, TEHNICI ȘI INSTRUMENTE

Pe lângă activitățile de mai sus, experții implicați în lucrul cu grupul țintă au implementat și o serie de metode și instrumente în activitatea lor. Page | 51

Metode utilizate în grupul creativ:

Brainstormingul

Brainstormingul este o tehnică comună pentru generarea de idei. În practica acestuia, se pornește de la două principii fundamentale:

(1) orice individ e capabil să producă idei și

(2) cantitatea dezvoltă calitatea.

Desfășurarea optimă a unei ședințe de brainstorming reclamă câteva exigențe:

- suspendarea oricărui gen de criticism (autocriticism);
- manifestarea liberă a imaginației;
- stimularea unui debit ideativ cât mai mare; elevii își pot manifesta opinia oral, liber și spontan despre tema aleasă, fără

să respecte o anumită ordine, dar și fără discuții sau dezbateri lungi;

- preluarea ideilor emise de către ceilalți din grup și dezvoltarea acestora.

De exemplu, grupul poate seta un cronometru de 5 minute și permite participanților să împărtășească fiecare idee pe tema dată, indiferent cât de neobișnuite ar părea. După împărtășire, grupul poate discuta aceste idei cu voce tare pentru a determina care dintre ele se potrivesc cel mai bine nevoilor grupului.

Brainstormingul negativ

În brainstormingul negativ, participanții generează o listă de soluții „proaste” la problema pe care doresc să o rezolve. Această tehnică poate duce la soluții creative, punând grupurile să identifice obstacolele și să lucreze pentru a le inversa.

La fel ca brainstormingul, grupul poate seta un cronometru și poate scrie cât mai multe idei posibil. Apoi pot discuta ideile ca grup și pot determina cum să transforme aceste idei negative în idei pozitive.

Brainwriting

Brainwriting-ul funcționează în mod similar cu brainstorming-ul și promovează generarea de idei într-un cadru de grup.

Într-o sesiune de scriere a creierului, grupul identifică o declarație de problemă sau o idee centrală legată de proiectul lor.

Fiecare participant scrie apoi independent o listă de idei sau soluții potențiale. Această tehnică poate ajuta la încurajarea participării persoanelor care se simt mai puțin confortabile să-și împărtășească gândurile cu voce tare.

Page | 53

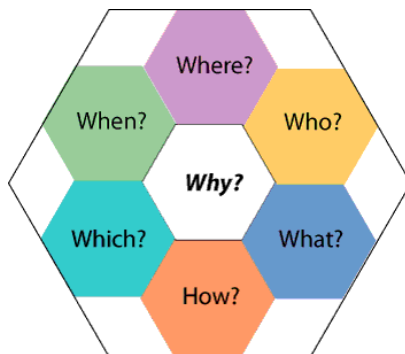
Odată ce participanții își termină de scris ideile, facilitatorul poate aduna și distribui listele în grup. Participanții care primesc se uită la listă și generează idei suplimentare, fie dezvoltând ideile inițiale, fie scriind idei care nu au legătură. Unele variații pot stabili o limită de timp sau un număr stabilit de idei pe care participanții trebuie să le scrie în timpul fiecărei runde. În cele din urmă, grupul poate discuta împreună aceste idei pentru a identifica cele mai viabile soluții.

Cinci "W" și un "H"

Participanții identifică o declarație de problemă sau o sarcină și apoi creează o listă de verificare cuprinzând cuvintele specifice întrebărilor: Cine, ce (+de, + pentru etc.), cum, care, când și unde.

Cine - cere detalii despre o anumită persoană.

„Cine este educatorul tău?"; Care este scaunul tău?; Ce - întreabă despre ceva. "Ce este asta?"; Când - întreabă despre timp. "Când vei termina de joc?"; Unde - cereți informații despre o locație. "Unde vrei să mergi?"; Cum - întreabă

despre condiții, mod sau calitate.” Cum funcționează această jucărie?”; De ce - întreabă despre motiv. ”De ce ai facut asta?”. Răspunsul la aceste întrebări poate ajuta participanții să-și concentreze gândirea și să producă soluții relevante. Copiii trebuie să pună și să răspundă la întrebări ”W”; aceste întrebări sunt generatoare de limbaj și conversații.

Permite unui copil să demonstreze cunoștințe și să colecteze informații despre o circumstanță. Copiii se înțeleg mai bine pe ei înșiși și lumea din jurul lor folosind aceste tipuri de întrebări. Pe măsură ce antepreșcolarii înțeleg W se întreabă mai mult, ei vor începe prin a pune întrebări mai complexe despre sine sau mediul lor imediat. ”Ce este asta, mamă?”, ”Cine este?”, ”Unde mergem?” etc.

Sinectica

Sinectica este denumită și metoda analogiilor. Organizarea unei ședințe se fundamentează pe două principii importante:

- transformarea straniului (a ceea ce este necunoscut) în familiar;
- transformarea familiarului în straniu. O ședință de sinectică presupune parcurgerea a patru pași: primul pas este acela în care se prezintă tema de rezolvat; cel de-al doilea pas se desfășoară când grupul reformulează problema așa cum a înțeles-o (transpunerea straniului în familiar); pasul următor constă în îndepărtarea de problemă (transformarea familiarului în straniu); ultima etapă se referă la reconvertirea a ceea ce a fost straniu în familiar.

Philips 6-6

Clasa se divide în grupuri de câte șase elevi. Fiecare grup își desemnează câte un moderator. Profesorul oferă în scris fiecărei grupe o problemă de rezolvat. Dezbateră pe marginea problemei respective durează 6 minute, la sfârșitul cărora moderatorul fiecărui grup prezintă lista cu soluțiile obținute. Exemple de probleme: cum să învățăm copilul să împartă lucrurile, ce să facem când suntem stresați/ triști/ iritați.

Page | 55

- organizarea subgrupurilor, desemnarea liderilor, lansarea problemei de soluționat, 4 minute;
- producerea ideății rezolutive, concomitent în toate subgrupurile, 6 minute;
- colectarea rapoartelor de la fiecare lider de subgrup- 2 minute;
- elaborarea deciziilor.

Sintetic, avantajele acestei metode se construiesc pe faptul că „asigură abordarea mai multor aspecte ale unei probleme într-un timp limitat, facilitează comunicarea și exprimarea, confruntarea și luarea deciziilor.”

Jocul de rol

În tehnica jocului de rol, participanții adoptă personaje și își imaginează probleme și soluții din perspectiva lor. De exemplu, într-un grup de părinți, unul dintre aceștia poate adopta personajul unui copil. Gândirea situației din perspectiva celui mic poate permite dezvoltarea de idei și soluții care să răspundă dorințelor și nevoilor

acestui. În funcție de situație, participanții pot juca rol folosind mai multe persoane pentru a analiza problema din mai multe puncte de vedere, cum ar fi un educator versus un părinte sau un părinte versus un bunic.

„Da și...”

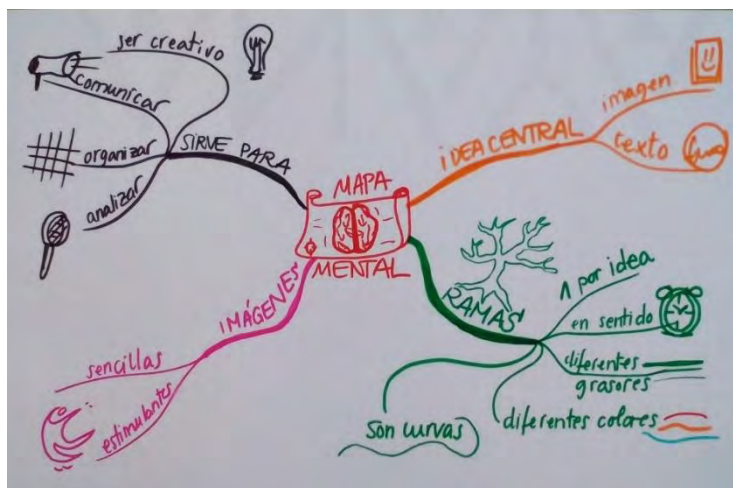
Tehnica „da, și...” Vine din lumea teatrului de improvizație. Grupurile pot împrumuta această metodă pentru a promova dezvoltarea spontană a ideilor. Începând cu un singur cuvânt, expresie sau concept, participanții extind afirmația originală răspunzând cu „da și...”. Acest exercițiu promovează deschiderea la minte deoarece evită expresiile „da, dar...” Care pot introduce limitări. Participanții se pot simți mai confortabil să împărtășească idei atunci când își dau seama că nu vor primi judecăți sau critici.

De exemplu, primul participant poate începe cu afirmația „Scopul nostru este să îmbunătățim alimentația copilului”. Un al doilea participant poate adăuga ideea spunând: „Da, și putem îmbunătăți alimentația copilului prin implicarea acestora în pregătirea mâncărurilor ”. Participanții adaugă la aceste afirmații până când se simt mulțumiți de ideile sau soluțiile generate.

Harta mentală

Cu hărțile mintale, participanții scriu o declarație de problemă în centrul unei table albe sau a unei bucăți de hârtie. Apoi, ei adaugă concepte sau soluții înrudite în zona din jurul enunțului problemei, trasând linii între ele pentru a nota conexiunile. Participanții pot

Page | 57

adăuga un alt grup de fraze care descriu modul în care intenționează să realizeze acele concepte sau soluții propuse, legând din nou acest strat cu cel anterior. Acest instrument reprezintă o rețea de idei și modul în care acestea se conectează permite participanților să vizualizeze relațiile dintre ideile lor.

Tehnica inversării

Cu tehnica inversării, participanții iau întrebarea problemă și o inversează. De exemplu, un grup de părinți ar putea dori să dezvețe copiii de a se mai bate de la jucării. În acest exercițiu, participanții

ar întreba: „Cum putem crește frecvența certurilor dintre copii ?” Răspunzând la această întrebare, părinții identifică factorii care contribuie la această provocare, cum ar fi a-i da dreptate doar unuia dintre ei, să nu le oferi explicații, să-l responsabilizezi pe cel mai mare dintre ei, să faci comparații între ei. Aceste răspunsuri demonstrează ce nu trebuie făcut, permițând participanților să dezvolte soluții care reduc acești factori contributivi și rate mai mici de rotație. În acest scenariu, ei se pot gândi la strategii de atribuire a jucăriilor, responsabilităților, aprecierilor și de a crea un mediu de lucru mai pozitiv.

Gândirea metaforică

Metaforele compară două sau mai multe lucruri și pot fi literale sau conceptuale. De exemplu, o hartă poate servi ca metaforă pentru un loc, deoarece reprezintă acel loc. Indivizii pot folosi metaforele pentru a stabili conexiuni între concepte și pentru a genera idei pe baza acestora. De asemenea, pot folosi metafore pentru a face conceptele abstracte mai tangibile. De exemplu, un grup de părinți poate folosi gândirea metaforică pentru a-și compara copiii cu o floare. Asocierea copilului cu o plantă se datorează faptului că are nevoie de timp, atenție și întreținere atentă pentru a crește. Făcând aceste comparații, părinții se pot gândi la activități pe care le pot efectua pentru a-și ajuta copiii să prospere.

Confruntarea Metaforică (Bătălia Metaforelor)

În timpul antrenamentului în grup creativ, pentru a stimula gândirea creativă și a ușura drumul spre experimentarea sinecticii, am elaborat metoda denumită "Bătălia Metaforelor" sau „Confruntarea Metaforică”. Protocoalele realizate cu prilejul derulării acestei tehnici cât și mărturiile (aprecierile) participanților pun în lumină unele calități de tehnică proiectivă generatoare de date pentru cunoașterea personalității participanților.

Page | 59

Desfășurarea bătăliei metaforelor:

Câmpul de luptă, în cursul acestui gen de bătălie, îl constituie masa rotundă, în jurul căreia stau liderul și membrii grupului creativ.

- Liderul citește lista cu ideile emise în timpul unui brainstorming anterior și solicită membrilor grupului să decidă care dintre ideile emise doresc să le dezvolte în continuare;
- Se aleg 2-4 idei;
- Liderul solicită 2-4 apărători a ideilor și 2-4 atacatori a acestora;
- Se alege secretarul reuniunii care va nota în protocol tot ce se discută pe câmpul de bătaie.
- Liderul amintește membrilor câteva norme:
 1. fiecare atacator emite o singură metaforă (care va semnaliza un defect sau o calitate a ideii atacate) , de fiecare dată adresând-o apărătorului ideii atacate, urmărind să incite implicarea apărătorului;

2. apărătorul își notează metafora și își elaborează răspunsul, urmărind să sesizeze ce defect sau calitate îi sugerează metafora, să intuiască deschiderile operate de atac, bazându-se pe vizualizarea metaforei-atac și empatie cu ideea atacată;
3. apărătorul trebuie să răspundă metaforic urmărind ca semnificația metaforei răspuns să cuprindă și o soluție, pe cât posibil, sau o deschidere spre o soluție;
4. se admit comparații, epitețe, analogii, toate integrate într-o exprimare elegantă, concisă directă, ținând ideea și nu persoana care o apără.

În derularea sa, Bătălia Metaforelor, poate avea mai multe variante:

- variantă în care se stabilește câte un singur apărător și câte un singur atacator pentru fiecare idee. De fiecare dată când îi vine rândul, atacatorul îndreaptă metafora către aceeași idee. Răspunsul poate fi dat pe loc sau după ce toate ideile au fost atacate ;
- variantă în care toți cei care atacă își concentrează tirul pe o singură idee. Răspunsul poate fi dat pe loc sau după ce toate ideile au fost atacate;
- Se mai poate folosi și varianta cu mai mulți apărători ai aceleiași idei.

Ca orice bătălie și Confruntarea Metaforică atrage și dezlănțuie energii. Cu cât metaforele sunt mai originale cu atât confruntarea este mai elevată, mai elegantă și atmosfera, climatul grupului devine

destins, stimulator-dezinhibitor, încrucișarea metaforelor provocând activări ale circuitelor memoriei, asociații afectiv-cognitive de un nivel ridicat, schimburi foarte rapide în planul cognitiv etc.

În cazul Bătăliei Metaforelor, liderul va cere încă o metaforă pentru fiecare idee, tiruri de metafore încrucișate sau concentrate pe o singură idee. Abilitatea liderului care trebuie să perceapă starea grupului în orice moment și în funcție de aceasta să continue sau să oprească confruntarea, crește eficiența acestei tehnici.

În final, fiecare apărător completează protocolul confruntării metaforice cu deschiderile, eventual soluțiile care i-au apărut în timpul atacului, apoi protocolul va fi evaluat de ceilalți membri ai grupului care au asistat și nu au participat direct la confruntare sau de ceilalți desemnați de către lider sau grup să evalueze.

În afară de soluțiile propriu-zise înregistrate în urma Bătăliei Metaforelor s-au impus și alte efecte imediate ale acestei tehnici:

- subliniem efectul direct asupra climatului grupului; se introduce o stare de dezinhibare și antrenare în activitate, ca într-un zbor în care cu fiecare metaforă emisă (ca atac sau apărare) se urcă mai sus creându-se în grup o atmosferă inedită ca într-o piesă de teatru în care replicile se creează ad-hoc;
- s-a constatat manifestarea mai pregnantă a capacității de elaborare (construirea și elaborarea metaforelor), a sensibilității la probleme (sesizarea defectelor și evidențierea lor metaforic) a

capacității de identificare, vizualizare și imaginare substitutivă (empatică).

Asemănări și diferențe

Page | 62

Această tehnică cere participanților să aleagă două obiecte. Primul obiect reprezintă problema pe care doresc să o rezolve, iar al doilea obiect este un element înrudit.

De exemplu, dacă o persoană dorește să-și îmbunătățească gestionarea timpului, poate alege un ceas pentru a reprezenta problema, în timp ce un calendar reprezintă un obiect înrudit.

Individul creează o listă de asemănări între cele două obiecte, urmată de o listă a diferențelor lor. Ambele obiecte urmăresc timpul, dar un ceas se concentrează pe secunde, minute și ore, în timp ce un calendar se concentrează pe date. Individul poate folosi aceste asemănări sau diferențe pentru a stârni idei pentru a-și gestiona timpul mai eficient, cum ar fi programarea sarcinilor din oră sau planificarea săptămânii în avans.

Rezultat final ideal

Metoda ideală a rezultatului final funcționează atât în setări individuale, cât și în grup. Cu această tehnică de rezolvare a problemelor, participanții identifică o declarație de problemă, apoi descriu soluția ideală a acesteia. Atunci când discută rezultatul final ideal, participanții nu ar trebui să ia în considerare restricții precum deficite de resurse financiare sau de timp. Această tehnică le permite

să imagineze cel mai bun mod posibil de a rezolva problema fără a lăsa limitările să interfereze. Odată ce stabilesc idei potențiale, pot începe să se concentreze pe opțiuni viabile.

Metode de dezvoltare personală

Metoda de dezvoltarea personală experientată în cadrul acestui proiect are un număr de 10 sesiuni, ce trebuie realizate săptămânal, cu maxim 10 participanți. Temele propuse în cele 10 sesiuni sunt:

- Sesiunea 1 - Securizarea grupului - Descrierea cursului - Familiarizarea cu conceptul și evidențierea avantajelor participării la un grup de Dezvoltare personală.
- Sesiunea 2 - Imagerie vizuală - „Adoptarea unei vieți mai sănătoase prin includerea în existența de zi cu zi a mișcării/exercițiilor fizice”. Vom scoate în evidență avantajele pe care le oferă orientarea spre activism și excluderea sedentarismului și vom evidenția beneficiile tehnicii Imaginerii vizuale.
- Sesiunea 3 - Exersarea, fixarea tehnicii - Imagerie vizuală - „Adoptarea unei vieți mai sănătoase prin includerea în existența de zi cu zi a unei alimentații sănătoase”. Vom scoate în evidență avantajele pe care le oferă orientarea spre o alimentație sănătoasă și alimentației „junk-food” / „fast-food” și vom evidenția beneficiile tehnicii „Imagerie vizuală”.
- Sesiunea 4 - Relaxare progresivă Schultz/Jacobson tehnici de control a respirației - „Diminuarea îndepărtarea durerii fizice”.

Vom scoate în evidență avantajele pe care le au tehnicile de relaxare progresivă și control a respirației pentru diminuarea durerii fizice.

- Sesiunea 5 - Exersarea, fixarea tehnicii - Relaxare progresivă Schultz/Jacobson/ tehnici de control a respirației - "Diminuarea îndepărtarea durerii psihologice - anxietatea". Vom scoate în evidență avantajele pe care le au tehnicile de relaxare progresivă și control a respirației pentru diminuarea durerii psihologice - anxietatea. Page | 64
- Sesiunea 6 - Modelul ABC cognitiv comportamental / tehnici de identificare si modificare a structurilor cognitive - "Transformarea emoțiilor negative disfuncționale în emoții negative funcționale". Vom scoate în evidență avantajele pe care le oferă transformarea emoțiilor disfuncționale în emoții funcționale evidențiind beneficiile tehnicilor de "modificare a structurii cognitive".
- Sesiunea 7 - Exersarea, fixarea tehnicii Modelul ABC cognitiv comportamental/ tehnici de identificare si modificare a structurilor cognitive - "Exprimarea și gestionarea emoțiilor, în mod adecvat, în cadrul relației cu întreaga familie". Vom scoate în evidență avantajele pe care le oferă gestionarea adecvată a emoțiilor în cadrul relațiilor familiale evidențiind beneficiile tehnicilor de "modificare a structurii cognitive".
- Sesiunea 8 - Cercul excelenței - "Experimentarea curajului, încrederii în sine, în fața unei situații potențial stresante datorată mizei pe care o are". Vom scoate în evidență avantajele pe care

le oferă experimentarea curajului și a încrederii și vom evidenția beneficiile tehnicii ”Cercul excelenței”.

- Sesiunea 9 - Exersarea, fixarea tehnicii - Cercul excelenței - ”Experimentarea calmului și resemnificarea, în fața unei situații potențial stresante datorită neîncrederii în abilitățile unei persoane semnificative (membru al familiei)”. Vom scoate în evidență avantajele pe care le oferă experimentarea calmului și a resemnificării și vom evidenția beneficiile tehnicii ”Cercul excelenței”.
- Sesiunea 10 - Feedback - Exemplificarea tehnicii celei mai potrivite pentru propria persoană. Vom realiza exersarea tehnicii favorite și a îmbunătățirii pe care o aduce aceasta la nivel personal și vom realiza feedback-ul întregii activități într-un chestionar specific.

Page | 65

În cadrul sesiunilor de dezvoltare personală se pot utiliza tehnici de terapie cognitivă și comportamentală:

- tehnici de relaxare progresivă Schultz/Jacobson, tehnici de control a respirației;
- modelul ABC cognitiv comportamental, tehnici de identificare și modificare a structurilor cognitive;
- tehnici de imagerie vizuală;
- tehnica Cercul excelenței.

Metode și instrumente utilizate în camera senzorială

Camera senzorială este o metodă inovativă de predare-învățare pentru copii ante-preșcolari, eficientă în cazul copiilor de vârstă ante-preșcolară și a copiilor cu nevoi educaționale speciale. Acesta este dotată cu o serie de elemente care ajută copiii ante-preșcolari sau cu nevoi educaționale speciale, să-și dezvolte simțurile, facilitând procesul de dezvoltare socio-emoțional și cognitiv al copiilor, ținând cont că învățarea la această vârstă se realizează predominant prin expunerea la stimuli senzoriali.

Page | 66

Instrumente utilizate în camera senzorială:

- set de stimulare vestibular care conține o placă pentru stimulare vestibulară,
- set 4 discuri circulare cu proeminențe senzoriale, de culori diferite,
- roller board,
- disc echilibru,
- trambulină cu mâner
- 10 discuri tactile,
- scoică echilibru,
- pernă echilibru cu asperități;
- panou Montessori;
- perne;
- set module spumă;
- dispenser interactiv de arome;

- joc interactiv Hip-Hop;
- Infinity Explorer (amplificator de voce, ecran și microfon);
- piscină cu bile, interactivă cu vibrații;
- saltea cu apă, vibroacustică, cu 4 zone de integrare senzorială;
- kit sistem proiecție interactivă sau perete;
- panou led RGB (multicolor);
- covor muzical;
- panou Light Bright;
- kit perdea fibră optică;
- panou interactiv vocalizare - One voice;
- set oglinzi acrilice, speciale;
- set senzorial luminos Snoezelen;
- set patru dale senzoriale;
- set senzorial luminos compus din 36 de jucării cu lumini colorate;
- seturi clepsidre colorate cu gel;
- set mostre textile/materiale;
- set cuburi de lemn;
- joc terapeutic: Să învățăm despre emoții.

Metode și instrumente destinate părinților în vederea includerii într-un program de măsuri active de ocupare

Serviciile oferite beneficiarilor în vederea ocupării pe piața muncii se realizează parcurgând următoarele etape:

Etapa 1: Identificarea nevoilor profesionale ale beneficiarilor, pentru orientarea către servicii integrate de ocuparea forței de muncă.

Aplicarea Chestionarului de analiză a nevoilor de orientare profesională - Anexa 1 - Chestionarul ajută la identificarea preliminară atât a nevoilor profesionale cât și a dorinței beneficiarului de a fi susținut în acest demers.

Page | 68

Etapa 2: Psihologul va efectua evaluarea personalității beneficiarilor, în vederea orientării profesionale.

Teste folosite (sursă: Psihoprofile):

- Chestionarul Intereselor Vocaționale (ARC-ASII);
- Chestionarul Toleranței la Incertitudine (TI);
- Chestionarul Stilului de Muncă (SM)
- Chestionarul Inteligenței Emoționale (INEM)

Chestionarul Intereselor Vocaționale (ARC-ASII)

Care îi sunt interesele vocaționale? Inventar / profil sintetic / caracteristici dominante / analiza pe factori.

Chestionarul ARC-ASII este destinat evaluării principalelor interese vocaționale (Artistic, Realistic, Convențional, Antreprenorial, Social sau Investigativ) în acord cu tipologia Holland, una dintre cele mai cunoscute și răspândite teorii a alegerilor vocaționale. Chestionarul ARC-ASII propune 105 categorii de activități profesionale (itemi) pe

care participantul trebuie să analizeze și să spună în ce măsură acestea l-ar interesa din perspectiva unei posibile ocupații/ profesii viitoare. Evaluarea se face pe o scală în patru trepte (0 - îmi displace!; 1 - îmi este indiferent; 2 - îmi place oarecum; 3 - este ceea ce îmi doresc!) Pe baza analizei preferințelor și alegerilor individuale rezultă un scor compozit care exprimă gradul de manifestare a intereselor pentru unul dintre cele 6 categorii de interese vocaționale descrise în modelul Holland:

A. Interese Artistice - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile nestructurate care cer soluții creative și utilizarea imaginației sau originalității.
- Tinde spre profesii în care și-ar putea folosi creativitatea, emoția, aptitudinile inovative sau de exprimarea artistică.
- Posibile profesii: actor, arhitect, fotograf, profesor de teatru/ dans, designer în publicitate, designer de modă, designer de interioare, jurnalist, scriitor, creator de conținuturi web etc.

B. Interese Realiste - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile concrete, tehnice sau în aer liber, în care să lucreze cu obiecte, instrumente, mașini sau animale.
- Tinde spre profesii în care și-ar folosi îndemânarea, aptitudinile motorii și de abilitățile practice.
- Posibile profesii: inginer mecanic, optician, constructor, arheolog, tâmplar, tehnician dentar, bijutier, electrician, instalator etc.

C. Interese Convenționale - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile bine structurate, care solicită sistematizarea datelor, aplicarea procedurilor sau verificarea regulilor.
- Tinde spre profesii care presupun sistematizarea, manipularea, verificarea și controlul datelor sau procedurilor.
- Posibile profesii: contabil, asistent administrativ, casier, operator calculator, analist financiar, secretar, bibliotecar, funcționar etc.

Interese Sociale - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile de interacțiune și suport social, cele care implică grija sau ajutorul oferit altor persoane.
- Tinde spre profesii în care oferă consiliere și ajutor sau care presupun informarea, pregătirea și dezvoltarea altor persoane.
- Posibile profesii: profesor, antrenor, psiholog, asistent medical, medic, polițist, logoped, asistent social etc.

D. Interese Antreprenoriale - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile noi care îi furnizează ocazii de putere, negociere sau de acțiune independentă.
- Tinde spre profesii în care își poate manifesta inițiativa, poate influența sau conduce pe ceilalți spre atingerea obiectivelor stabilite.
- Posibile profesii: manager, reprezentant de vânzări, agent de asigurări, avocat, mic întreprinzător, politician, broker, freelancer etc.

E. Interese Investigative - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile analitice care implica investigarea și înțelegerea fenomenelor fizice, chimice, biologice sau sociale.
- Tinde spre profesii în care poate observa, analiza și interpreta datele realității sau rezolva probleme complexe.
- Posibile profesii: antropolog, biolog, chimist, fizician, geograf, geolog, sociolog, consultant management, farmacist, psiholog etc.

Suplimentar celor 6 categorii/ tipologii de interese „clasice”, descrise din perspectiva modelului Holland, este oferită evaluarea unei categorii profesionale suplimentare, specifice lumii moderne dominate de activități bazate pe folosirea tehnologiilor informaționale:

F. Interese Informatică - Persoana din aceasta categorie:

- Preferă activitățile computerizate care presupun utilizarea aplicațiilor informatice, procesarea computerizată a datelor sau interacțiunile online.
- Tinde spre profesii care presupun utilizarea gadget-uri și aplicațiilor informatice.
- Posibile profesii: programator, tester aplicații software, designer web, analist date comerciale, procesator texte sau materiale video, promovare și publicitate online etc.

Chestionarul ARC-ASII oferă profilul individual în funcție de cele 7 categorii de ocupații profesionale și sugestii legate de posibile opțiuni profesionale în acord cu modelul Holland.

Chestionarul Toleranței la Incertitudine (TI)

Care este toleranța sa față de incertitudine/ ambiguitate? Inventar / Page | 72
profil sintetic / caracteristici dominante / analiza pe factori.

Chestionarul TI (Toleranță la incertitudine) permite evaluare preferințelor individuale și a stilului personal de raportare la situațiile profesionale complexe (Constantin, 2020, sub tipar), marcate fie de o incertitudine minimă (control), fie de o mare incertitudine (explorare). În cadrul acestui instrument, toleranța la incertitudine este definită ca o predispoziție individuală, testată în context profesional (de care candidatul/angajatul este conștient) și rezultată dintr-o combinație de factori de personalitate adaptați fie la un context profesional programat, controlat și previzibil (toleranță mică la incertitudine) fie la un context profesional ne-programat, flexibil și imprevizibil (toleranță mare la incertitudine).

În funcție de aceste caracteristici individuale, un angajat poate să fie potrivit (sau nu!) pentru un post care solicită o toleranță mare la incertitudine (top-management, creație și inovație, consultanță, marketing - vânzări, coordonare de proiecte de cercetare - dezvoltare etc.) sau un post care cere o toleranță mică la incertitudine (servicii financiar - contabile, controlul și dirijarea traficului feroviar sau aerian, controlul calității, activități de control și securitate etc.).

• Scor mare la toleranța la incertitudine -> Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „toleranță la incertitudine” preferă sarcinile complexe, mai puțin structurate și reguli cât mai puține în realizarea acestora. Ele își asumă libertatea de a acționa independent și nu au nevoie de informații complete înainte de a acționa. Agreează persoanele și situațiile noi, caută să evite monotonia și îi plac provocările schimbările frecvente, fiind încrezător(oare) în forțele proprii. Imprevizibile, deschise la noi oportunități, își asumă cu ușurință riscuri și se adaptează ușor la schimbare. Eficiente în gestionarea mai multor stimuli sau activități în paralel, își păstrează concentrarea sub presiunea unor factori perturbatori.

• Scor mic la toleranță la incertitudine - Toleranță mică la incertitudine: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „toleranță la incertitudine” preferă sarcinile simple, bine definite și norme sau reguli clare în realizarea acestora. Ele preferă activități bine planificate și structurate, au nevoie de informații complete înainte de a acționa și sunt pentru o abordare progresivă, algoritmică a problemelor. Agreează persoanele cunoscute și situațiile familiare, contextele noi solicitându-le un efort mare de adaptare. Încăpățânate, preferă ordinea și siguranța dată de folosire a acelorași metode, opun rezistență la schimbare și sunt nesigure și tensionate în situații noi sau complexe. Cu atenție distributivă redusă, ușor de distras, sunt eficiente atunci

- Avantaje: flexibil(ă) și inovativ(ă), preferă sarcinile și problemele provocatoare, complexe; autonom(ă) și cu inițiativă, nonconformist(ă), asertiv(ă) și cu o atenție distributivă mare. - Riscuri: rebel(ă) și original(ă), nu suportă rutina; imprudent(ă) sau imprevizibil(ă), nerealist(ă) sau dificil(ă) în relațiile cu ceilalți, poate deruta prin ușurința și profunzimea schimbărilor.	când se concentrează pe o singură sarcină. - Avantaje: organizat(ă), meticulos(oasă) și constant(ă), rezistent(ă) la munca de rutină, respectă întru totul regulile sau instrucțiunile primite; focalizat(ă) pe ceea ce face și consecvent(ă) în urmărirea obiectivului ales. - Riscuri: lipsit(ă) de inițiativă și dependent(ă) de instrucțiuni clare, nu are încredere în sine, fiind ușor de distras sau blocat(ă) de absența procedurilor; defensiv(ă) sau inflexibil(ă) în alegerile făcute.
---	--

Chestionarul TI solicită evaluarea a 42 de itemi dihotomici, aserțiuni cu două posibile variante de răspuns (alegere forțată), incluzând și o variantă de răspuns intermediară pentru nehotărâți sau cei care nu se regăsesc în nici una dintre cele două variante dihotomice. Scorurile pe axa toleranță mică - toleranța mare la incertitudine rezultă din combinația a șase factori.

Complexitatea sarcinilor

• Scor mare - Complexitate: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „complexitatea sarcinilor” preferă sarcinile ambigue sau provocatoare. Ele iau rapid decizii chiar dacă nu au toate informațiile necesare, folosind predominant intuiția și strategiile euristice în rezolvarea problemelor. Evită programarea strictă a sarcinilor pentru a le putea aborda și rezolva în funcție de dispoziția de moment sau de presiunea situației. Văd cheia succesului în implicarea în sarcini complexe, munca în salturi și folosirea intuiției în generarea de soluții. - Avantaje: organizat(ă) și meticulos(oasă), se conformează ușor regulilor și este rezistent(ă) la munca de rutină.	• Scor mic - Claritate: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „complexitatea sarcinilor” preferă sarcinile clare și bine definite în locul celor complexe sau incomplet definite. Ele cred că abordarea progresivă, algoritmică a problemelor este cheia succesului. Încep să rezolve o problemă numai dacă au toate informațiile necesare, fiind dependente de un demers logic și clar. Programează separat realizarea sarcinilor pentru a nu le amesteca. - Avantaje: organizat(ă) și meticulos(oasă), se conformează ușor regulilor și este rezistent(ă) la munca de rutină.
--	--

- Riscuri: dependent(ă) de reguli, proceduri și instrucțiuni clare, detaliate; are dificultăți în fața unor situații noi.	- Riscuri: dependent(ă) de reguli, proceduri și instrucțiuni clare, detaliate; are dificultăți în fața unor situații noi.
---	---

Libertatea de acțiune

• Scor mare - Libertate: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „libertatea de acțiune”, se bazează pe propriile idei și propria viziune în elaborarea și implementarea sarcinilor. Consideră că regulile le restricționează, limitându-le creativitatea și eficiența. Preferă un program flexibil și cred că lucrează mult mai eficient în absența normelor și regulilor stricte. Le place să-și adapteze munca și planificările în funcție de context. Au o părere pozitivă	• Scor mic - Normativitate: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „libertatea de acțiune”, preferă să își ghideze activitatea după norme și reguli clare. Le plac activitățile bine planificate, cu pași clari de rezolvare, acestea conferindu-le siguranță și echilibru. Apreciază persoanele riguroase, serioase, cele care nu se abat de la reguli. Evită asumarea de noi responsabilități care nu sunt prevăzute în fișa postului sau în programul formal. Se simt confortabil dacă
--	--

despre nonconformiști și despre cei care încalcă regulile și convențiile.	respectă indicațiile și obiectivele trasate de șeful direct.
- Avantaje: autonom(ă) și cu inițiativă, nonconformist(ă), își asumă luarea unor decizii sau adaptarea lor la context.	- Avantaje: previzibil(ă), de încredere și echilibrat(ă) respectă regulile indicațiile și obiectivele stabilite anterior.
- Riscuri: imprudent(ă), cu inițiative în afara ariei de expertiză, riscă să comită erori sau să devieze de la scop.	- Riscuri: lipsit(ă) de inițiativă, conformist(ă), acceptă fără analiză critică reguli, proceduri sau instrucțiuni.

Diversitatea contextuală

Scor mare - Diversitate: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „preferința pentru diversitate” sunt stimulate de schimbări frecvente. Preferă contextele și situațiile nefamiliare, persoanele și locurile noi. Se simt bine la petreceri cu persoane necunoscute și au	Scor mic - Nesiguranță: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „încredere profesională” nu se consideră la fel de bune ca ceilalți, iar în fața unei situații noi sau complexe se simt nesigure și tensionate. Ezită să ia decizii sub presiune și se simt vinovate chiar și atunci când nu e cazul.
---	---

prieteni diferiți din punct de vedere intelectual, social și cultural. Se implică în sarcini profesionale care presupun provocări și probleme noi și caută să evite monotonia adoptând strategii diferite de rezolvare a aceluiași sarcini, fiind stimulate de căutarea soluțiilor originale. - Avantaje: deschis(ă) la nou și original, în căutarea necunoscutului și a provocării, alegând mereu diversitatea. - Riscuri: inconsecvent(ă) în preferințe și alegeri, surprinde prin inconstanța deciziilor și valorile asumate.	Ele evită asumarea riscurilor, preferă să se adapteze opiniilor celorlalți, evitând să formuleze opinii critice despre șefi. - Avantaje: consecvent(ă) și stabil(ă) în alegeri, alege căile cunoscute și situațiile familiare în tot ceea ce face. - Riscuri: conservator(oare), rigid(ă) în alegerile valorice, ratează șanse sau oportunități din teama de necunoscut.
---	---

Încredere profesională

• Scor mare - Încredere: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul	• Scor mic - Nesiguranță: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul
---	--

„încredere profesională” spun ceea ce gândesc, își argumentează și își apără cu convingere propriile opinii. Nu ezită să își asume riscuri, sunt calme și încrezătoare în fața unor noi responsabilități. În situații tensionate pot lua rapid decizii. Dacă este cazul, comentează sau contestă opiniile șefului. Se consideră mai bine pregătite profesional comparativ cu ceilalți și nu se simt vinovate în situații de eșec dacă cred că nu au o vină directă. - Avantaje: asertiv(ă), determinat(ă) și prompt(ă) în luarea deciziilor sau implementarea ideilor în care crede. - Riscuri: nerealist(ă) și egocentric(ă), dificil(ă) în relaționare, exagerează în deciziile și inițiativele personale.	„încredere profesională” nu se consideră la fel de bune ca ceilalți, iar în fața unei situații noi sau complexe se simt nesigure și tensionate. Ezită să ia decizii sub presiune și se simt vinovate chiar și atunci când nu e cazul. Ele evită asumarea riscurilor, preferă să se adapteze opiniilor celorlalți, evitând să formuleze opinii critice despre șefi. - Avantaje: asertiv(ă), determinat(ă) și prompt(ă) în luarea deciziilor sau implementarea ideilor în care crede. - Riscuri: nerealistă și egocentrică, dificil(ă) în relaționare, exagerează în
---	---

	deciziile și inițiativele personale.
--	--------------------------------------

Mobilitatea atențională

• Scor mare - Policronie: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „mobilitate atențională” se simt confortabil când urmăresc mai mulți stimuli simultan și nu au dificultăți atunci când realizează mai multe activități în paralel. La locul de muncă urmăresc și gestionează mai multe activități, acceptând alte sarcini înainte de a le finaliza pe cele anterioare. Pot lăsa multe detalii pentru ultimul moment. Prezența și discuțiile altor persoane nu le distrag de la ceea ce fac. - Avantaje: cu atenție distributivă mare, atent(ă) la stimuli diverși,	• Scor mic - Monocronie: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „mobilitate atențională” se simt confortabil și sunt eficiente atunci când se concentrează pe o singură sarcină/ activitate. În context profesional se concentrează pe atingerea unui singur obiectiv, evitând desfășurarea în paralel a mai multor activități. Nu pot urmări simultan mai multe surse de comunicare, iar prezența și discuțiile altor persoane le distrag. - Avantaje: focalizat(ă) pe ceea ce face, pe un singur set de
---	---

”omniprezent(ă)” în echipe și proiecte diferite. - Riscuri: nefocalizat(ă), alternează între sarcini și obiective diferite, poate „pierde” detalii sau date importante.	stimuli, pe atingerea obiectivului stabilit. - Riscuri: neatent(ă) la context și stimulii periferici; cu o fixitate mare a atenției dar și ușor de distras.
---	---

Flexibilitatea decizională

• Scor mare - Flexibilitate: Persoanele care au obținut scoruri mari la factorul „flexibilitate decizională” sunt spontane și maleabile, dispuse să își modifice punctul de vedere lăsându-se ușor influențate de opiniile celorlalți. Percep schimbarea ca pe o deschidere spre noi oportunități. Caută activități diverse, sunt mereu dispuse să încerce lucruri noi și identifică	• Scor mic - Rigiditate: Persoanele care au obținut scoruri mici la factorul „flexibilitate decizională” sunt tipice și rezistente la presiunile și sugestiile celorlalți. Nu le place schimbarea și aplică cu încăpățănare vechile metode sau strategii chiar dacă acestea și-au dovedit ineficiența. Preferă activitățile precise, ordonate, pe care le îndeplinesc aplicând numai metodele deja cunoscute.
---	---

modalități alternative de realizare a sarcinilor. - Avantaje: adaptabil(ă) și mobil(ă), deschis(ă) la sugestii, provocări sau oportunități, acceptă cu ușurință schimbarea. - Riscuri: imprevizibil(ă) și maleabil(ă), ușor de influențat, poate deruta prin ușurința și profunzimea schimbărilor făcute.	- Avantaje: stabil(ă), de neclintit, rezistă cu succes presiunilor sau adversităților, menținând-și opțiunile inițiale. - Riscuri: încăpăținat(ă) și inflexibil(ă), nu poate accepta o alte opțiuni sau idei; rigid(ă), persistă în alegeri eronate.
---	---

Analiza acestor dimensiuni psihologice ne permit o evaluare a modului în care angajatul se raportează și răspunde la solicitările unui job/ context de muncă care cere o toleranță mică la incertitudine (capacitatea de a respecta și aplica invariabil proceduri exacte și detaliate, un maximum de precizie și uniformitate în decizii, cu respectarea unor algoritmi de decizie și acțiune, evitarea riscului etc.) sau, prin opoziție, la solicitările unui job/ context de muncă care solicită o mare toleranță la incertitudine (capacitatea de a procesa simultan sarcini variate și incomplete, de a lua decizii în condițiile în care nu sunt disponibile toate informațiile, de adaptare rapidă la noi solicitări cu un grad mare de incertitudine etc.).

Chestionarul Stilului de Muncă (SM)

Cum îi place sau obișnuiește să muncească? Inventar / profil sintetic / caracteristici dominante / analiza pe factori.

Page | 83

Chestionarul „Stil de muncă” (Constantin & all, 2010) permite evaluare a 10 caracteristici psihologice, relevante pentru conduitele angajaților la locul de muncă.

Stilul de muncă (modul individual de raportare la muncă sau la contextul organizațional și de abordare a sarcinilor profesionale), depinde de un set de dimensiuni psihologice individuale care rezultă din coroborarea unor trăsături de personalitate, patern-uri atitudinale, preferințe motivaționale sau comportamentale (Constantin & all, 2010). Prin combinația lor, aceste dimensiuni determină un stil personal de a îndeplini sarcinile profesionale, o modalitate unică, specifică fiecărei persoane, de a se raporta la munca sa, la obiectivele profesionale (individuale și organizaționale) și un stil propriu de a acționa în context profesional.

Pornind de la analiza unor modele teoretice și a unor scale similare (Borman, Kusibiak & Scheinder, 1999; Adams, 2001; Feuerstein & Nicholas, 2005), continuând cu serii de interviuri aprofundate realizate cu angajații români (Constantin & all, 2010), a fost construit, în mai multe etape, un instrument psihologic standardizat care permite evaluarea caracteristicilor psihologice esențiale, relevante pentru contextul muncii.

Chestionarul "Stil de Muncă" (SM) conține 70 de itemi dihotomici, afirmații cu două posibile variante de răspuns (alegere forțată), incluzând și o variantă de răspuns intermediară ("?"") pentru nehotărâți sau cei care nu se regăsesc în nici una dintre cele două variante dihotomice.

Factorii chestionarului SM, în funcție de care putem defini un "profil individual" sau un "stil de muncă" relevant pentru contextul muncii, sunt:

Adaptativ(ă) - Inovativ(ă)

• Scor mic - Adaptiv(ă): Pentru a rezolva o sarcină aplică metode deja cunoscute, urmează aceeași cale ca și în alte situații asemănătoare sau aplică reguli deja învățate, căutând soluții standard. Preferă să lucreze în funcție de instrucțiuni specifice, clare și să folosească invariabil același stil, aceleași modalități de lucru, cele cu care s-a obișnuit deja. Este tipicar(ă) și inflexibil(ă), îl/ o incomodează schimbările și	• Scor mare - Inovativ(ă): Pentru a rezolva o sarcină caută sau îi vin în minte noi modalități de realizare, modifică regulile existente și caută soluții noi, inventive, îndrăznețe. Preferă să aibă „mână liberă” pentru a face ceea ce crede el/ ea că este bine și preferă politica strategiilor provocatoare și schimbările radicale. Este flexibil(ă) sau chiar imprevizibil(ă) și percepe schimbările profesionale ca noi oportunități.
---	--

preferă „politica pașilor mărunți”, schimbările graduale. - Avantaje: tipicar(ă) și previzibil(ă), constant(ă) în activitate, este rezistent(ă) la munca de rutină. - Riscuri: mai puțin flexibil(ă) sau chiar rigid(ă), suportă greu incertitudinea sau schimbările neplanificate.	- Avantaje: nonconformist(ă) și original(ă), îi plac ideile noi, provocările și situațiile de incertitudine. - Riscuri: inconstant(ă) în muncă și uneori dificil(ă), are multe idei și inițiative pe care nu le finalizează.
---	---

Planificat(ă) - Spontan(ă)

• Scor mic - Planificat(ă): Îi place să planifice activitățile profesionale și personale și să își noteze problemele de rezolvat. Preferă sarcinile profesionale în care totul este stabilit și în care trebuie să urmeze pași deja definiți. Are nevoie de o planificare clară, indiferent dacă este vorba de rutina profesională zilnică, ținuta	• Scor mare Spontan(a): Își organizează activitățile pe parcurs, în funcție de problemele care apar și își poate schimba cu ușurință programul stabilit anterior. Nu are o agenda pentru a nota problemele urgente de rezolvat și nu crede în planificările pe termen lung. Face schimbări până în ultimul moment sau rezolvă problemele
--	--

pentru a doua zi, programul din concediu, evenimente ori examene importante. - Avantaje: organizat(ă) și riguros(oasă), caută să impună ordinea și planificarea în tot ceea ce face. - Riscuri: anxios(oasă), se adaptează greu la situațiile neprevăzute și acumulează mult stres în situațiile de schimbare.	„pe ultima sută de metri”, indiferent dacă este vorba de activitatea profesională, ținuta pentru a doua zi sau programul din concediu. - Avantaje: prompt(ă) în reacții, se adaptează ușor și ia decizii rapid în situațiile noi; relaxat(ă) și rezistent(ă) la stres. - Riscuri: nesistematic(ă) și dezorganizat(ă), „improvizează” și „trăiește momentul” fără strategii și viziune pe termen lung.
--	---

Dependent(ă) - Independent(ă)

• Scor mare - Independent(a): Aprobarea sau dezaprobarea colegilor nu îl/ o interesează prea mult preferând să lucreze independent de ceilalți. Când se confruntă cu o problemă nouă,	• Scor mic - Dependent(a): Aprobarea sau dezaprobarea colegilor îi oferă siguranță și îl/ o ajută să ia deciziile bune. Împărtășește colegilor ideile sale și intervine cu plăcere în
---	---

are dificultăți profesionale sau trebuie să ia o decizie dificilă, preferă să decidă sau să ajungă singur(ă) la o soluție, apelând la colegi doar în cazuri extreme. În disputele de la locul de muncă are un punct de vedere clar, pe care îl apără și își asumă mai ușor responsabilitatea realizării unor sarcini importante dacă știe că nu depinde de implicarea celorlalți colegi.

- Avantaje: asertiv(ă) și decis(ă), contează pe sine și nu are nevoie de aprobarea sau suportul celorlalți.

- Riscuri: indiferent(ă) sau insensibil(ă) la feedback, riscă să comită erori datorită lipsei de comunicare.

discuțiile pe teme personale. Preferă să se consulte cu colegii și să solicite sprijin înainte de a lua o decizie. În disputele de la locul de muncă preferă să se adapteze opiniilor celorlalți și își asumă responsabilitatea realizării unor sarcini importante doar dacă are sprijinul confirmat din partea celorlalți.

- Avantaje: supus(ă) și conciliant(ă), își oferă sprijinul colegilor și se adaptează ușor la opiniile majorității.

- Riscuri: conformist(ă) și influențabil(ă), indecis(ă) în luarea deciziilor, evită responsabilitățile individuale.

Individualist(ă) - Colectivist(ă)

• Scor mare - Colectivist(a): Crede că obține cele mai bune rezultate atunci când lucrează în echipă, preferând sarcinile colective. Îi place colaborarea, sarcinile partajate cu alți colegi și un sistem de salarizare colectiv, în funcție de rezultatele comune ale angajaților. Se simte bine în compania celorlalți, îi place colaborarea și caută să evite neînțelegerile și conflictele cu ceilalți. - Avantaje: bun colaborator și om de echipă, non-conflictual și dedicat obiectivelor de grup/ echipă. - Riscuri: modest profesional sau cu o încredere scăzută în sine sau competențele sale profesionale.	• Scor mic - Individualist(a): Crede că obține cele mai bune rezultate atunci când lucrează singur(ă), preferând sarcinile individuale sau activitățile care presupun competiție. Preferă un sistem de salarizare diferențiat, în funcție de performanța individuală. Se simte bine când lucrează singur(ă), cu gândurile sale și îi place competiția cu ceilalți, căutând să obțină performanțe mai bune decât ei. - Avantaje: autonom(ă) și competitiv(ă), motivat(ă) de recompense și realizare profesională. - Riscuri: egocentric(ă), are tendința de a se izola de ceilalți și de a ignora munca de echipă.
---	---

Implicat(ă) - Detașat(ă)

• Scor mare - Detașat(ă): Privește cu detașare problemele de la serviciu și acționează calm în fața solicitărilor profesionale. Nu caută noi responsabilități sau provocări profesionale, încercând mai degrabă să le evite. Când are mult de lucru, se grăbește pentru a se încadra în programul de 8 ore, evitând să își ia de lucru acasă sau să își sacrifice timpul familiei pentru sarcinile profesionale. Face o separare clară între familie și serviciu, „lăsând la ușa” toate problemele profesionale. - Avantaje: calm(ă) și relaxat(ă), non-competitiv(ă), abordează cu detașare problemele profesionale; centrat(ă) pe familie sau realizare socială. - Riscuri: neimplicat(ă), ezitant(ă) în asumarea	• Scor mic - Implicat(a): Se implică și „pune suflet” în tot ceea ce face la locul de muncă, „se consumă” sau chiar plânge de ciudă când ceva nu merge bine. Stă peste program sau își ia de lucru și acasă ca să facă totul cât mai bine. Împărtășește celor de acasă împlinirile sau problemele profesionale fără să facă o separare netă între muncă și viața personală. - Avantaje: centrat(ă) pe muncă, se identifică cu echipa/ organizația, dedicat(ă) obiectivelor și vieții organizaționale. - Riscuri: tensionat(ă) și predispus(ă) la surmenaj, nu
---	---

responsabilităților; indiferent(ă) sau centrat(ă) pe propria stare de bine.	păstrează un bun echilibru muncă - familie, fiind în pericol de a claca.
---	--

Intuitiv(ă) - Analitic(ă)

• Scor mare - Intuitiv(a): Se bazează pe intuiție, anticipând sau încercând să intuiască soluția corectă, testând-o apoi. În procesul de luare a unor decizii importante, se hotărăște rapid asupra celei mai bune strategii de abordare a situației, fără a analiza toate informațiile relevante. Acționează și ia rapid decizii, preferând situațiile concrete care presupun acțiunea, punerea în practică a celor planificate. - Avantaje: prompt(ă) în decizii, are „fler”, simplifică analizele bazându-se pe concluziile anterioare.	• Scor mic - Analitic(ă): Înainte de a lua o decizie importantă analizează sau re-analizează atent informațiile disponibile. Se bazează pe abordarea rațională a problemelor, preferând să analizeze în detaliu fiecare alternativă în parte, înainte de a acționa. În momente profesionale tensionate ezită să ia decizii, preferând situațiile în care poate analiza și cântări atent informațiile și argumentele relevante. - Avantaje: logic(ă) și rațional(ă), analizează atent și ia în calcul toate opțiunile; prudent(ă) în luarea deciziilor.
---	---

- Riscuri: imprudent(ă) sau irațional(ă), nu ia în calcul toate datele, se bazează pe concluzii anterioare inadecvate/ irelevante.	- Riscuri: indecis(ă) sau în întârziere; are dificultăți în luarea deciziilor sau respectarea de termenelor limită.
--	---

Inductiv(ă) - Deductiv(ă)

• Scor mare - Deducativ(a): Îi place să caute mai întâi imaginea de ansamblu, să identifice aspectele generale ale unei situații și apoi detaliile fiecărei sarcini. Îi plac activitățile profesionale care solicită o viziune de ansamblu asupra lucrurilor - „The Big Picture” - și i se poate reproșa că ignoră multe detalii sau că, uneori, „nu vede copacii din cauza pădurii”. Atunci când trebuie să ia decizii, găsește rapid informațiile cheie necesare de la care poate porni în analiza atentă a situației în	• Scor mic - Inductiv(a): Preferă să caute detaliile esențiale, cele care fac diferența, pentru ca apoi să definească aspectele generale ale sarcinii. Îi plac activitățile care solicită o concentrare pe amănunte, pe diferențe fine, pe analiza detaliilor. Uneori se pierde prea mult în detalii și nu mai reușește „să vadă pădurea din cauza copacilor”. Atunci când trebuie să ia o decizie preferă să analizeze toate informațiile care ar putea influența situația,
--	--

funcție de cadrul interpretativ deja creat. - Avantaje: integrativ(ă) sau vizionar(ă), sesizează rapid regulile, direcția sau cadrul general al unei situații complexe. - Riscuri: neatent(ă) sau neinteresat(ă) de detalii, formulează concluzii sau ia decizii ignorând informații relevante.	înainte de a formula o concluzie finală. - Avantaje: meticulos(ă), atent(ă) la detalii, este capabil(ă) să identifice cele mai ascunse erori sau discrepanțe. - Riscuri: „prizonier(ă)” a detaliilor, se pierde în analize și uită imaginea de ansamblu, scopul final analizei.
---	---

Impulsiv(ă) - Controlat(ă)

• Scor mare - Controlat(ă): Nu arată întotdeauna ceea ce simte, se manifestă cu reținere sau nu reacționează prompt în situațiile sociale tensionate. În momentele dificile, dramatice sau emoționante, deși pare relativ calm(ă), este afectat(ă) și re trăiește intens cele	• Scor mic - Impulsiv(ă): Reacționează prompt în interacțiunile cu ceilalți, manifestând vizibil trăirile afective, ecoul afectiv trecând la fel de repede cum a apărut. În momentele dificile, dramatice sau emoționante, reacționează imediat, exprimând ușor ceea ce
---	---

întâmplare, după intervale mari de timp. Nu-și poate scoate ușor din minte un incident negativ, o nedreptate sau o jignire, rămânând deseori cu resentimente. - Avantaje: reținut(ă) și controlat(ă), își păstrează cumpătul în situații conflictuale și reacționează predominant rațional. - Riscuri: ascuns(ă), inhibat(ă) în reacțiile emoționale, păstrează resentimentele mult timp după incident/ conflict.	îl deranjează sau emoționează. Se entuziasmează prea repede și se supără la fel de repede. Impresia lăsată de un conflict sau de un eveniment neașteptat dispare relativ repede. - Avantaje: direct(ă) și emoțional(ă), descarcă rapid emoțiile sau nemulțumirile și „trece mai departe”/ uită incidentul. - Riscuri: impulsiv(ă) și exploziv(ă) în reacții; în conflicte, primează emoționalul și nu analiza rațională a situației.
--	---

Adaptat(ă) - Dezadaptat(ă)

• Scor mare - Dezadaptat(ă): Epuizat(ă) și dezamăgit(ă) de ceea ce face, simte că nu mai are resursele sau energia necesară pentru a progresa în	• Scor mic - Adaptat(ă): Entuziasmat(ă) și încântat(ă) de ceea ce face, consideră că nivelul de solicitare în muncă este unul plăcut, stimulat,
---	--

muncă, volumul și dificultatea sarcinilor copleșindu-l/ o. Poate atinge nivelul de randament solicitat cu eforturi din ce în ce mai mari, prin suprasolicitare și îi este din ce în ce mai greu să își păstreze randamentul anterior. Familia sau dificultățile financiare pot fi surse suplimentare de tensiuni și probleme. - Avantaje: - - Riscuri: epuizat(ă) sau resemnat(ă), pesimist(ă), cu posibile simptome psiho-somatice sau de surmenaj.	fiind receptiv(ă) la noi oportunități de dezvoltare profesională. Crede că poate atinge și păstra nivelul de performanță solicitat fără eforturi deosebite. Familia este văzută ca un suport important pentru reușita în plan profesional, uneori fiind trecute în plan secund obligațiile față de familie pentru a răspunde solicitărilor profesionale. - Avantaje: bine integrat(ă) în organizație, mulțumit(ă) de condiții și optimist(ă), dispus(ă) la efort suplimentar. - Riscuri: naiv(ă) sau nerealist(ă) (la început de carieră); workaholic(ă), riscă să ignore relaxarea și viața personală.
---	--

Demotivat(ă) - Motivat(ă)

Page | 95

• Scor mare - Motivat(ă): Se simte stimulat(ă) și încântat(ă) de ceea ce face, crede că își folosește cu adevărat competențele și potențialul personal și că ceea ce face este cu adevărat important. Crede că este într-un moment al carierei în care totul este posibil și poate progresa cu ușurință și caută noi oportunități de dezvoltare profesională. Printre colegii/colegele de muncă are câțiva prieteni, oameni pe care se poate baza și se simte apreciat(ă) de către ceilalți.

- Avantaje: dedicat(ă) muncii și împlinit(ă) profesional, optimist(ă) și cu potențial de

• Scor mic - Demotivat(a): Simte că nu mai găsește satisfacție în muncă și împlinire profesională, că nu își folosește cu adevărat competențele și potențialul personal sau că ceea ce face nu este cu adevărat util și important. Anticipează șanse mici de a evolua profesional și este tentat(ă) să se mulțumească cu ceea ce a făcut și a realizat până în acest moment, fără să se mai gândească la evoluții viitoare. Nu are persoane pe care să le simtă apropiat(ă) printre colegii/colegele de muncă și simte că nu primește din partea lor aprecierea pe care ar merita-o.

- Avantaje: -

dezvoltare, deschis(ă) la noi provocări profesionale. - Riscuri: -.	- Riscuri: neîmplinit(ă) profesional, resemnat(ă) sau cu multe frustrări, își face treaba strict în limitele solicitate.
--	--

Cunoașterea stilului de muncă, a conduitelor preferate care sunt activate de fiecare persoană în context profesional, poate conduce atât o gestiune mai bună/ optimă a angajaților actuali ("conștientizarea" preferințelor personale și utilizarea lor optimă prin raportare la obiectivele organizaționale), cât și la o selectare mai "inspirată" a viitorilor angajați.

În procesul recrutării și selecției profesionale pot fi identificați candidații care, alături de competențele tehnice, au caracteristicile psihologice optime pentru a realiza performanța într-un anumit context organizațional, pe o anumită poziție profesională. Mai mult, poate fi analizată „compatibilitatea” dintre acești candidați și echipa deja formată sau se pot oferi insight-uri valoroase privind gestionarea mai eficientă a resurselor într-o echipă deja formată.

Etapa 3: Psihologul va sprijini beneficiarul în dezvoltarea abilităților și a încrederii de sine, în vederea luării deciziei privind propria carieră (identificarea motivațiilor, a gradului de încredere în sine și în deciziile proprii).

Metode și instrumente utilizate:

- Interviu pentru orientarea în carieră;
- Formular analiza SWOT (Anexa 6);
- Interviuurile individuale pentru orientarea în carieră - sunt metode de lucru pentru psihologi, având scopul de a-i ajuta pe beneficiari să pregătească și să implementeze o strategie de identificare a locurilor de muncă;
- Aplicarea de teste.
- Descrierea testelor folosite prin contract cu furnizorul Psihoprofile.
- Chestionarul Inteligenței Emoționale (INEM).
- Chestionarul Credințelor Primare (PI - Primal Beliefs Inventories);
- Chestionar - stilul de viață dorit.

Chestionarul Inteligenței Emoționale (INEM)

Care îi este profilul inteligenței emoționale? Inventar / profil sintetic / caracteristici dominante / analiza pe factori.

Chestionarul INEM (Inteligență Emoțională) permite evaluarea inteligenței emoționale, adică „a capacității unei persoane de a recunoaște și diferenția propriile trăiri, de a le gestiona și de a le folosi eficient în modul de gândire și acțiune” (Salovey și Mayer, 1990), Stein și Book (2003) afirmă ca inteligența cognitivă (IQ) poate prezice între 1 și 20 % succesul la locul de muncă în timp ce inteligența emoțională (EQ) este direct responsabilă de reușită în proporție de 27-45%. Spre deosebire de IQ, competențele bazate pe inteligența emoțională (EQ)

sunt învățate prin educație și exerciții iar arta de a conduce este considerată o formă sui-generis a inteligenței emoționale, fiind puternic corelată cu leadership-ul transformativ. (Hatch și H. Gardner, 1989). În cadrul Chestionarului INEM, inteligența emoțională este evaluată cu ajutorul a 4 factori, fiecare dintre aceștia fiind focalizat pe evaluarea uneia dintre cele 4 fațete ale inteligenței emoționale.

Înțelegerea emoțiilor personale - centrat(ă) pe identificarea și înțelegerea emoțiilor proprii; își recunoaște cu ușurință stările emoționale trăite. Persoanele cu scoruri mari la „înțelegerea emoțiilor personale”:

- Își identifică și înțelege bine propriile emoții;
- Au un grad ridicat de conștientizare a propriei persoane, intuiesc rapid modificările emoționale, identifică ușor cauzele sau motivațiile acestora și pot descrie detaliat trăirile afective pe care le resimt într-o anumită situație;
- Își analizează emoțiile mai mult decât ceilalți și le este ușor să transmită ceea ce simt.
- Înțelegerea emoțiilor celorlalți - Atent(ă) la ceilalți și la ceea ce simt ei, intuiește cu ușurință emoțiile reale ale acestora; empatizează fără dificultate cu cei din jur. Persoanele cu scoruri mari la „înțelegerea emoțiilor celorlalți”:
- Sunt foarte receptive la ceea ce simt ceilalți și remarcă ușor schimbările în starea de spirit a acestora, fiind atente la mimică sau alte mărci ale expresiilor emoționale;

- Empatizează ușor, sesizând motivul/ motivele care stau în spatele emoțiilor celorlalți și își dau seama repede când cineva are dificultăți în a-și exprima propriile emoții;
- Pot face cu ușurință diferența dintre ce simte o persoană cu adevărat și emoția pe care o afișează.

Reglarea propriilor emoții

- Eficient(ă) în optimizarea propriilor emoții; își controlează în mod eficient și util propriile emoții și trăiri afective. Persoanele cu scoruri mari la „reglarea propriilor emoții”:
- Reușesc să își schimbe cu ușurință starea afectivă, în funcție de situație, pentru a fi mai eficiente;
- Ele sunt capabile să păstreze o stare afectivă pozitivă, își ridică singure moralul și își mențin optimismul în situații neplăcute, căutând de fiecare dată partea bună a lucrurilor;
- Se pot calma cu ușurință pentru a încheia cu bine o discuție tensionată și se mobilizează rapid pentru a finaliza cu succes proiectele începute.

Reglarea emoțiilor celorlalți - Abil(ă) în influențarea sau optimizarea emoțiilor celorlalți; îi poate ghida cu ușurință în scopul atingerii obiectivelor proprii. Persoanele cu scoruri mari la „reglarea emoțiilor celorlalți”:

- Știu cum să folosească emoțiile celorlalți pentru a obține sau a-i conduce pe aceștia spre ceea ce-și doresc de la ei;

- Îi mobilizează ușor pe cei din jur spre o anumită direcție și pot persuadea cu ușurință partenerul de discuție (într-o negociere, spre exemplu);
- Reușesc să-i facă pe ceilalți să înțeleagă cum se simt la un moment dat;
- Sunt capabile să destindă o atmosferă tensionată și să liniștească rapid o persoană agitată.

Dezirabilitate socială (scală de control) - Centrat(ă) excesiv pe afișarea unei imagini pozitive, exagerează în modul în care se prezintă celorlalți, răspunzând dezirabil social la întrebările despre sine. Persoanele cu scoruri mari la „dezirabilitate socială”:

- Tind să exagereze modul în care se percep și se prezintă celorlalți, afișând o fațetă deosebit de pozitivă a personalității lor;
- Sunt convinse că acționează întotdeauna altruist, corect, fără să-i supere pe ceilalți, fără să încalce normele scrise sau nescrise;
- Nefiind întotdeauna conștiente, aceste persoane cred că au comportamente altruiste și gratificate social și mint pentru a-și proteja imaginea pozitivă despre sine.

Scoruri mari la factorul global inteligență emoțională (suma a primilor patru factori a scalei INEM) semnifică faptul că persoana evaluată are capacitatea de recunoaște și folosi cu eficiență emoțiile sale sau ale celorlalți, atât în plan social cât și în cel profesional, în scopul atingerii

unor obiective personale sau organizaționale, realizând o mai bună performanță generală, comparativ cu celelalte persoane. Dacă scorurile la ultima scală - dezirabilitate socială - sunt mari, este posibil că persoana evaluată să aibă tendința de a exagera în încercarea de a se prezenta într-o lumină cât mai favorabilă, având doar impresia subiectivă despre sine că are capacitatea de a identifica și utiliza cu abilitate emoțiile în relațiile interpersonale. În acest caz nu puteam afirma cu certitudine că persoana respectivă este inteligentă emoțional.

Page | 101

Evaluarea și cunoaștere inteligenței emoționale are multiple consecințe și beneficii, atât în cadrul activităților de recrutare și selecție, cât și în cele de constituire și optimizare a muncii în echipă sau în cele de consiliere personală sau profesională.

Inventarul Credințelor Primare (PI - Primal Beliefs Inventories)

Care îi sunt credințele primare despre lume și viață? Inventar / profil sintetic / caracteristici dominante / analiza pe factori.

Chestionarul PI (Primal Beliefs) a fost construit de J.D.W. Clifton, C.L. Park, J.D. Baker și colaboratorii lor (2019) și permite evaluarea credințelor generale despre lume și viață, credințe pe care o persoană le are despre lumea în care trăiește, credințe personale care ar putea influența dezvoltarea personalității sale și starea lui de bine. Chestionarul PI (versiunea preliminară) conține 145 de itemi cu răspuns pe scală Likert în 6 trepte (de la 1-„Acord puternic” la 6-„Dezacord puternic”) și permite evaluarea a 22 de dimensiuni

psihologice distincte - credințe despre lume și viață - care se pot grupate în 3 mari clase / categorii:

Lumea este:

Page | 102

Sigură vs. Periculoasă: cu sub-factorii (credințele) că ea este un loc „agreedabil”, „regenerativ”, „în progres”, „inofensiv”, „colaborativ”, „stabil”, „drept”.

- Scor mic - periculoasă - Crede că lumea se caracterizează prin suferință, degradare, lipsuri, brutalitate și că, până la proba contrarie, toate activitățile, oamenii și locurile sunt periculoase. Adesea, îi percepe pe cei relaxați drept „naivi” și consideră că aceștia nu știu cum stau lucrurile în realitate;
- Scor mare - sigură - Crede că lumea se caracterizează prin cooperare, stabilitate, confort și că, până la proba contrarie, activitățile, oamenii și locurile sunt sigure. Despre cei ce văd lumea ca „foarte periculoasă”, consideră că gândesc patologic și că nu știu cum stau lucrurile în realitate.

Agreedabilă vs. dezagreedabilă:

- Scor mic - dezagreedabila - Crede că lumea este plină de lucruri și situații incomode sau chinuitoare, care pot cauza suferință;
- Scor mare - agreedabila - Crede că majoritatea lucrurilor sunt plăcute și comode, lumea fiind caldă, blândă, agreedabilă și lejeră.

Regenerativă vs. în degradare:

- Scor mic - în degradare - Consideră că lucrurile au tendința naturală de a se înrăutăți, de a decădea și de a se degrada;

- Scor mare - regenerativă - Consideră că lucrurile au tendința naturală de a se echilibra, de a se repara și de a se îmbunătăți.

În progres vs. în declin:

- Scor mic - în declin - Crede că lumea în care trăim devine din ce în ce mai rea;

- Scor mare - în progres - Crede că lumea în care trăim devine din ce în ce mai bună.

Inofensivă vs. amenințătoare

- Scor mic -amenințătoare - Crede că lumea este înspăimântătoare și că la tot pasul pândesc pericole serioase.

- Scor mare - inofensiva - Crede că majoritatea lucrurilor și situațiilor sunt sigure și, de obicei, nu prezintă nicio amenințare.

Cooperativă vs. Competitivă

- Scor mic - competitivă - Crede că lumea se caracterizează prin competiție continuă și nemiloasă.

- Scor mare - cooperative - Crede că lumea se caracterizează prin încredere, cooperare și lucru în echipă.

Stabilă vs. Fragilă

- Scor mic - fragilă - Crede că majoritatea lucrurilor și situațiilor sunt fragile și se pot destrăma cu ușurință.

Page | 104

- Scor mare - stabilă - Crede că majoritatea lucrurilor sunt rezistente și greu de distrus.

Dreaptă vs. Nedreaptă

- Scor mic - nedreaptă - Consideră că lumea este un loc nedrept, unde arareori cineva primește ceea ce merită.

- Scor mare - dreaptă - Consideră că lumea este un loc echitabil, unde fiecare primește răsplata în funcție de propriile fapte.

Incitantă vs. Anostă

- Scor mic - anostă - Percepe lumea în care trăim ca fiind anostă, lipsită de sens și urâtă, motiv pentru care nu merită să fie explorată. Pentru el/ ea, lumea este un loc sărăcăcios, cu puține oportunități. Consideră că frumusețea adevărată și lucrurile fascinante sunt rare și nu găsește prea multe motive de amuzament în lumea în care trăiește.

- Scor mare - incitantă - Vede lumea ca pe un loc încântător, bogat în oportunități și plin de sens, fiind fascinat(ă) de toate cele ce îl/ o înconjoară. Oriunde ar privi, observă și apreciază frumusețea lucrurilor și își dorește să exploreze cât mai mult. Observă cu ușurință

și partea nostimă a situațiilor și crede că viața este un dar care trebuie apreciată.

Merită explorată vs. Nu merită explorată

Page | 105

- Scor mic - nu merită explorată - Crede că nu merită să investească efort pentru a încerca sau explora lucruri noi.

- Scor mare - merită explorată - Consideră că aproape orice în lume merită încercat sau explorat.

Frumoasă vs. Urâtă

- Scor mic - Urâtă - Vede lumea ca fiind mai degrabă urâtă și consideră că lucrurile cu adevărat frumoase sunt rare și puține.

- Scor mare - Frumoasă - Percepe lumea ca fiind un loc încântător și apreciază frumusețea în toate formele ei.

Bogată vs. Sărăcăcioasă

- Scor mic - săracăcioasă - Pentru el (ea), lumea este un loc ce oferă puține oportunități.

- Scor mare - bogată - Vede lumea ca fiind un loc generos, cu foarte multe de oferit.

Interesantă vs. Plictisitoare

- Scor mic - plictisitoare - Percepe lumea ca fiind monotona și plictisitoare.

- Scor mare - interesantă - Consideră că lumea este un loc plin de lucruri captivante, unde este greu să te plictisești.

Page | 106

Semnificativă vs. Lipsită de sens

- Scor mic - lipsită de sens - Consideră că aproape toate lucrurile sunt lipsite de sens, inutile.

- Scor mare - semnificativă - Crede că majoritatea lucrurilor din lume contează și sunt importante.

Ușor de îmbunătățit vs. Greu de îmbunătățit

- Scor mic - greu de îmbunătățit - În viziunea sa, cele mai multe lucruri nu pot fi îmbunătățite.

- Scor mare - ușor de îmbunătățit - Consideră că majoritatea lucrurilor și situațiilor pot fi ameliorate, dacă cineva își propune acest lucru.

Amuzantă vs. Fără umor

- Scor mic - fără umor - Consideră că lucrurile cu adevărat amuzante sunt puține și rare.

- Scor mare - amuzantă - Crede că umorul se află pretutindeni.

- Însuflețită vs. mecanicistă: în sensul că este percepută ca fiind „interactivă”, „cu scop”, „că are nevoie de noi” etc.

Însuflețită vs. Mecanicistă

Page | 107

- Scor mic - mecanicistă - Consideră că lumea este un loc neanimat, lipsit de conștiință sau de intenționalitate. Pentru el/ ea, nu există un scop superior al întâmplărilor obișnuite iar universul nu influențează sau se implică în viața oamenilor, nu are nevoie de aceștia. Este inutil să căutăm sens în mesajele pe care ni le-ar transmite universul.

- Scor mare - însuflețită - Consideră că lumea este un spațiu viu, unde toate se întâmplă cu un motiv. Pentru el/ ea, viața este o relație cu un univers activ, care influențează evenimentele și care are nevoie de ajutor pentru atingerea unor scopuri importante. Crede că este important să fim receptivi la mesajele pe care ni le transmite universul.

Interactivă vs. Indiferentă

- Scor mic - indiferentă - Crede că universul este indiferent. Evenimentele care au loc nu au legătură cu el (ea) sau cu ceva ce a făcut.

- Scor mare - interactivă - Consideră că lucrurile care i se întâmplă sunt legate de ceva ce a făcut sau încearcă să îi transmită un mesaj.

Cu scop vs. Fără scop

- Scor mic - fără scop - Crede că cele mai multe lucruri apar ca urmare a forțelor oarbe ale șansei, fără un scop precis.

- Scor mare - cu scop - Consideră că toate lucrurile se întâmplă în conformitate cu un scop superior.

Page | 108

Are nevoie de mine vs. nu are nevoie de mine

- Scor mic - nu are nevoie de mine - Consideră că nu există o sarcină sau un scop anume pentru care lumea să aibă nevoie de el (ea).

- Scor mare - are nevoie de mine - Este de părere că universul are nevoie de el (ea) pentru a realiza o sarcină importantă.

Pe lângă evaluarea a 17 factori (credințe primare) chestionarul PI permite și evaluarea altor 5 factori suplimentari, credințe necorelate între ele: Lumea este un loc„acceptabil”, „schimbător”, „ierarhic”, „interconectat” și „ușor de înțeles”.

Acceptabilă vs. Inacceptabilă

- Scor mic - inacceptabilă - Crede că cele mai multe lucruri trebuie îmbunătățite constant prin eforturi susținute.

- Scor mare - acceptabilă - Este de părere că sunt majoritatea lucrurilor sunt suficient de bune așa cum sunt deja.

Ierarhică vs. Nonierarhică

- Scor mic - nonierarhică - Este de părere că cele mai multe lucruri au practic aceeași valoare, indiferent dacă este vorba de plante, animale sau oameni.

Page | 109

- Scor mare - ierarhică - Consideră că majoritatea lucrurilor pot fi clasificate în ierarhii, fiind mai bune sau mai rele unele în comparație cu celelalte.

Interconectată vs. Divizibilă

- Scor mic - divizibilă - Consideră că majoritatea lucrurilor din lume sunt independente, separate unele de altele.

- Scor mare - interconectat - Are tendința de a crede că toate lucrurile sunt interconectate, în conexiune unele cu celelalte.

Ușor de înțeles vs. Greu de înțeles

- Scor mic - greu de înțeles - Crede că lumea este un loc confuz, dificil de descifrat.

- Scor mare - ușor de înțeles - Consideră că majoritatea lucrurilor sunt suficient de clare și ușor de pătruns.

Schimbătoare vs. Statică

- Scor mic - statică - Consideră că majoritatea lucrurilor rămân neschimbate de-a lungul timpului.

- Scor mare - schimbătoare - Crede că totul în lume se schimbă și se transformă constant.

Toți acești factori se grupează într-un factor primar general Lumea este „Bună” vs. Lumea este „Rea”, care descrie o credință generală despre lume în sensul că lumea ar fi un loc minunat, frumos, fascinat, abundent, sigur, plin de înțeles, ușor de îmbunătățit și în progres.

Page | 110

Lumea este „Bună” vs. Lumea este „Rea”

- Scor mic - Lumea este Rea! - Consideră că lumea este, în mod fundamental, periculoasă, mecanicistă și urâtă. Percepe viața și realitatea ca fiind lipsite de intenție, valoare și scop și crede că nu are vreun rol de jucat în lume. După părerea sa, necunoscutul nu merită explorat. Crede că pesimismul nu spune nimic despre sine, ca persoană, ci este o reacție rațională față de lumea exterioară, pe care (teoretic) o împărtășim. Este convins(ă) că pesimismul reprezintă singura atitudine lipsită de naivitate în fața vieții și că lumea nici măcar să-și merite existența.

- Scor mare - Lumea este Bună! - Consideră că lumea este, în mod fundamental, sigură, vie și fascinantă. Percepe viața și realitatea ca fiind impregnate cu intenție, valoare și scop și crede că i s-a desemnat un rol de jucat în lume. După părerea sa, necunoscutul ascunde lucruri extraordinare. Deși în ochii altora poate apărea ca fiind „pe altă lume”, se percepe ca fiind singurul/a care știe cum stau lucrurile în realitate. Crede că optimismul este singura atitudine rezonabilă, iar

pesimismul reprezintă o absurditate, o nebunie sau o etapă din călătoria spre vindecare.

Varianta originală a Chestionarului PI are 99 de itemi, însă în varianta românească preliminară (de validare și calibrare) s-au introdus și câte 2 itemi suplimentari pentru fiecare factor terțiar. În timpul completării instrumentului, există și câțiva itemi de control pentru a verifica atenția și implicarea persoanei care răspunde la itemii chestionarului.

Page | 111

Aflându-se într-o etapă avansată de validare finală Chestionarul PI trebuie folosit cu precauție, rezultatele oferite în Raportul de evaluare trebuind confirmate sau coroborate cu informații obținute cu ajutorul altor instrumente standardizate sau cu cele obținute din alte surse (interviu, observații, opinii ale unor terțe persoane etc).

Desfășurarea interviului cu beneficiarul urmărește anumite obiective, care au fost stabilite pe baza obiectivelor întregii proceduri de consiliere și anume:

- Crearea unui climat de acceptare și încredere între psiholog și beneficiar;
- Prezentarea scopului procedurii de consiliere;
- Clarificarea cadrului de desfășurare a procedurii și a rolurilor celor două părți implicate;
- Investigarea nevoilor, motivațiilor, capacităților/ abilităților, intereselor beneficiarului;

- Depistarea punctelor puternice și a punctelor slabe ale beneficiarului (analiza SWOT);
- În final, clarificarea și stabilirea obiectivului profesional.

A. Crearea unui climat de acceptare și încredere între psiholog și beneficiar

Este procesul în care cei 2 se află față în față, într-un spațiu care asigură un grad cât mai mare de contact personal. Interviuul are loc atunci când consiliatul este unul singur, chiar dacă din partea specialistului este o persoană sau o echipă. Interviuurile de orientare în carieră diferă de alte tipuri de interviuri prin faptul că se utilizează tehnici specifice activităților de consiliere pentru a conduce un interviu centrat pe beneficiar.

B. Clarificarea cadrului de desfășurare a procedurii și a rolurilor celor două părți implicate

Beneficiarul este încurajat să discute despre problema legată de situația întâmpinată sau de orientarea în carieră, iar psihologul ascultă pentru a-l ajuta să-și clarifice și să stabilească priorități legate de sentimentele și interesele lui pentru a-l ajuta să ia cea mai bună decizie.

C. Investigarea nevoilor, motivațiilor, capacităților/abilităților, intereselor beneficiarului

Prioritizarea nevoilor se face de către psiholog în funcție de resursele oferite de proiect. Pentru ceea ce serviciile oferite prin proiect nu pot

face, psihologul va orienta beneficiarul către organizațiile publice și private care pot răspunde mai bine nevoilor lui. Este posibil ca analiza nevoilor să identifice necesitatea angrenării unor resurse oferite de alte instituții publice sau private. De exemplu, el poate fi îndrumat către un centru de calificare din cadrul AJOFM.

Investigarea motivației cu ajutorul psihologului se va efectua prin relația care se va dezvolta între aceștia. Pentru autocunoaștere, persoana are nevoie de informații despre sine, corelate corect cu mediul în care trăiește. Procesul de autocunoaștere presupune deci autoevaluarea personalității, a atitudinii față de carieră, precum și a aptitudinilor.

Pentru colectarea acestor informații individuale există multe metode care pot fi utilizate, printre care autoprezentarea imaginii sale spre exterior. Această imagine se poate compune din interesele sale, așa cum rezultă din timpul său liber, din abilități pe care le-a obținut printr-un loc de muncă interesant sau cât timp s-a ocupat cu o activitate în timpul său liber și din valorile de viață care îl caracterizează. Instrumente folosite: exerciții de autoevaluare, exercițiul de valori/motivații, exerciții de caracteristici personale. Menționăm că vom folosi exerciții specifice care să răspundă nevoilor individuale ale clientului.

D. Depistarea punctelor puternice și a punctelor slabe ale beneficiarului (analiza SWOT)

Această activitate presupune o abordare psiho-socială complexă din partea psihologului, care necesită implicarea activă a beneficiarului. Analiza se desfășoară printr-o discuție liberă pe care acesta o are cu beneficiarul.

Page | 114

Analiza se realizează pe patru dimensiuni: puncte tari (care sunt atuurile, identificarea lor, conștientizarea acestora și stabilirea unei strategii pentru exploatarea lor, în folosul beneficiarului), punctele slabe (aspecte personale nefavorabile pentru beneficiar, menite a crea obstacole în ocuparea unui loc de muncă - se pune accentul pe conștientizarea și minimalizarea acestora, astfel încât ele să nu devină determinante pentru eșecul profesional); oportunități (sunt căutate toate aspectele externe care ar putea constitui resurse pentru beneficiar, în ocuparea unui loc de muncă); amenințări (conjuncturi nefavorabile care se constituie în piedici pentru ocuparea unui loc de muncă - sunt căutate modalități pentru evitarea acestora sau pentru adaptarea la oferta de locuri de muncă existentă).

E. Clarificarea și stabilirea obiectivului profesional al beneficiarului

Consilierul, în funcție de profilul psiho-profesional al persoanei consiliate, va utiliza instrumente și tehnici de evaluare a deprinderilor, abilităților și competențelor profesionale ale persoanelor, în scopul identificării unui loc de muncă. După dezvoltarea abilităților și a încrederii în sine în vederea luării deciziei privind propria carieră, beneficiarul va ajunge să-și stabilească unul

sau două (nu mai multe) obiective profesionale clare. Aceste obiective vor fi notate în Planul de acțiune individual. Un obiectiv clar înseamnă că știe ce vrea să facă pe plan profesional. Mai exact, când o persoană are un obiectiv profesional, înseamnă că a stabilit locul de muncă pe care dorește să îl ocupe și este gata să realizeze anumite acțiuni pentru a-și realiza acest obiectiv.

Page | 115

Dacă se depășește și această etapă, beneficiarul va fi sprijinit să își realizeze un plan de acțiune, care să pornească de la nevoile identificate, care să valorifice resursele la care are acces beneficiarul și care să-l îndrume către îndeplinirea scopurilor propuse împreună cu consilierul. Aceasta este etapa în care se completează un plan de acțiune detaliat, menit să responsabilizeze și să încurajeze acțiunea independentă a beneficiarului. Chiar dacă pentru îndeplinirea nevoilor concrete din planul de acțiune, beneficiarul va apela la sprijinul altor instituții, unde va intra în legătură cu alți specialiști, psihologul din proiect rămâne pentru el un reper, o persoană resursă la care poate apela în orice moment al activității în care se angajează. De aceea, este necesară relaționarea psihologului cu acești specialiști. Traseul beneficiarului este urmărit de către consilier, acesta primind și solicitând periodic informații despre activitatea beneficiarului de la specialiștii care se implică punctual în îndeplinirea planului său de acțiune.

RESURSE

Page | 116

În realizarea de grupuri creative de predare - învățare cu copii antepreșcolari, părinții acestora și educatori sunt necesare condiții materiale minime: sală pentru antrenament, cu mobilier ușor manevrabil (mese și scaune ce se pot grupa diferit) aparatură de înregistrare - redare a activităților pentru evaluarea amânată, materiale de suport pentru antrenament (postere și schițe făcute de antrenor sau realizate de cursanți) etc.

Adăugăm resurse materiale pentru realizarea grupului creativ:

- Laptop;
- Proiector;
- Ecran de proiecție;
- Autovehicul;
- Combustibil;
- Papetărie și birotică.

De asemenea, pentru grupuri creative ce implică artele plastice materialele de lucru trebuie să fie suficiente, de bună calitate, așezate la îndemâna copiilor, să nu fie periculoase (de exemplu foarfece cu vârf ascuțit), acuarelele și pasta de modelat să nu fie toxice.

Desen, pictură: creioane colorate, carioca, creioane negre, acuarele, pensule, palete, bețișoare, vase pentru apă, ștampile, șervețele, periute pentru stropit, suporturi pentru desen-pictură, coli desen, coli colorate de diferite forme și dimensiuni, plăci faianță, pânză, țesături rărite, secțiuni dintr-un trunchi de copac, bucăți de sticlă șlefuite, frunze pentru amprentare, aracet.

Modelaj: pasta de modelat (plastilină, argilă, lut moale, cocă), scobitori, bețe de chibrituri, planșete, forme de diferite modele.

Activități practice: coli glacee, carton de diferite culori, forme și dimensiuni, lipici, aracet, palete, bețișoare, fire din lână, bucăți de pânză, blană, resturi din material de piele, dopuri, cutii de chibrituri, șabloane, foarfece, hârtie de impachetat, reviste, ziare, materiale în natură, sârmă.

Grupurile creative destinate construcțiilor necesită oferirea de spațiu suficient de plasare a construcțiilor de mișcare și de depozitare a jocurilor. Construind, copilul își dezvoltă gândirea prin relațiile cauzale și spațiale pe care le stabilește între obiecte și rezolvarea unor situații pe care le întâmpină în realizarea construcției. Se dezvoltă în domeniul socio-emoțional, prin folosirea în comun a cuburilor, prin atitudinea de negociere; în planul dezvoltării fizice prin dezvoltarea musculaturii, coordonarea ochi-mână și în domeniul limbajului prin comunicarea de idei, descrierea construcțiilor, numind, etichetând unele construcții etc. . Este o zonă preferată de băieți, dar trebuie

stimulate și fetele să participe pentru importanța pe care o au jocurile de construcții în dezvoltarea tuturor copiilor.

Materiale sugerate:

Page | 118

- Cuburi din lemn;
- Cuburi din plastic;
- Rotodiscuri;
- Lego;
- Betișoare;
- Cutii de chibrituri;
- Materiale din natură (ghinde, conuri, castane, frunze presate, paie, nuiete, scoici);
- Lădiță cu nisip și forme (acolo unde este posibil se pot amenaja în interior, dar cel mai indicat este în curte.

Grupurile creative ce implică jocul de rol dezvoltă în special domeniul socio-afectiv al limbajului și al comunicării, al sănătății și igienei personale, dar și cel senzorial. Este centrul preferat de fete, dar este bine să fie cooptați și băieți, sugerându-le roluri pe care le vor îndeplini când vor fi adulți.

Materiale sugerate:

- Păpuși;
- Truse de bucătărie, brutărie;
- Trusă coafor;
- Trusă medic;

- Trusă de electrician;
- Trusă de mecanic;
- Halate;
- Sorțulețe;
- Bonete;
- Costume specifice unor personaje din povești.
- Grupul creativ ce implică jocuri de masă este preferat atât de băieți cât și de fete prin diversitatea materialelor folosite, astfel că sunt necesare:
- Jocuri lego;
- Jocuri în bucățele cu diferite grade de dificultate;
- Jocuri incastre cu diferite forme;
- Cuburi mici colorate;
- Domino / loto cu imagini;
- Cărți de joc;
- Diferite materiale adunate împreună cu copiii, care se pretează la sortare și combinare: semințe, sâmburi, pietre, boabe.

Materialele trebuie păstrate în ordine, în cutii - coșulețe speciale, etichetate, puse la loc vizibil, așa încât copiii să și le poată alege în funcție de tema aleasă sau propusă. Ca și în cazul celorlalte centre de activitate, trebuie să observăm copiii în timp ce se joacă, deoarece jocurile copiilor în acest spațiu pot furniza informații valoroase despre aceștia și astfel educatoarea poate interveni în ameliorarea unor probleme care apar.

Resursa umană:

Pentru începerea activității și antrenamentului într-un grup creativ de formare sunt necesare câteva precondiții (Caluschi, 2001):

- existența unor persoane (de orice vârstă sau pregătire profesională) doritoare (motivate intrinsec sau extrinsec) să-și dezinhibe, dezvolte și să-și manifeste creativitatea lucrând într-un grup mic ;
- existența unui antrenor, persoană formată să organizeze, să conducă și să mentorizeze un grup creativ de formare (nu este suficient, pentru a fi antrenor de creativitate, să cunoști câteva exerciții și metode).

Page | 120

Punctăm în continuare câteva concluzii (Caluschi, *Creativitatea într-o societate a cunoașterii. Psihologia Creativității. Suport de curs*):

A) Mărimea grupului: 5-12 persoane, cu așezare în spațiu în poziția față în față, dar și cu posibilitatea de mișcare, schimbare a poziției în timpul activității. Pentru grupurile mai mari, formatorul va putea opta pentru o împărțire a lor în grupuri mici cu asigurarea canalelor de comunicare între grupuri.

B) Structura grupului: să asigure un minim de satisfacții sociometrice (afinități între membri) și un nivel supramediu al inteligenței și competenței membrilor pentru atingerea obiectivelor propuse, care vor asigura din start posibilitatea intrării în interacțiune și comunicare (verbală sau nonverbală) prin activitatea mecanismelor de atracție - complementaritate - similaritate și asumare a rolurilor în activitatea de grup. Un bun antrenor va trebui să cunoască însușirile psihice și de

personalitate ale membrilor grupului, cât și tendințele de realizare a sinelui (individuare) pentru ca asumarea și jocul rolurilor să constituie o modalitate de activare a structurilor de personalitate favorabile individuării fiecărui participant dar și realizării sarcinii.

Page | 121

C) În faza de organizare și intrare în acțiune a grupului este necesar să se dea atenție fenomenului de facilitare socială care acționează în fazele incipiente, deoarece grupul seamănă cu situația de coacțiune sau complezență. Importante sunt acum: cunoașterea expectanțelor fiecărui membru față de activitatea grupului și facilitarea procesului de intercunoaștere.

D) Considerăm că, de o deosebită valoare pentru organizarea unui grup performant, este reprezentarea pe care o va induce organizatorul (formatorul, antrenorul) membrilor grupului prin comunicarea scopului cu care se crează grupul și a sugerării imaginii globale asupra grupului, cum îl vede organizatorul, în prima reuniune de grup: o imagine a unui grup de excepție, cu rezultate deosebite ce vor fi obținute prin activitatea unor oameni cu calități și însușiri ce se pot manifesta la nivel performant prin utilizarea unor metode și tehnici speciale de atingerea performanței. Pe parcursul activității de grup, formatorul va "activa" reprezentarea solicitând fiecărui membru al grupului să vizualizeze grupul și să-1 descrie așa cum îl vede. Imaginile, vizualizările vor fi analizate de antrenor pentru că ele redau atât expectanțele membrilor cât și eventualele nemulțumiri și insatisfacții ale unor membri față de activitatea grupului. Constatările vor contribui la adaptarea comportamentului liderului și proiectarea

în continuare a activității grupului pentru a menține o reprezentare a unui grup performant, posibil de atins.

E) Formatorul trebuie să acționeze pentru scăderea efectului lenei, trândăviei sociale posibil să apară în anumite situații: confruntări sau influențe exterioare exercitate asupra grupului.

Page | 122

F) Normele grupului creator performant trebuie acordate cu tipul și natura sarcinii de rezolvat ținându-se cont că:

- sarcină creativă presupune acțiunea după norme specifice creației (grupului brainstorming);
- orice activitate poate fi încadrată în demersul general al procesului creator în sensul că în succesiunea fazelor de realizare a sarcinii și atingerii scopului se îmbină faze care presupun calități ale gândirii convergente cu faze care presupun însușiri ale gândirii divergente-creative;
- performanța optimă se obține atunci când tipul de sarcină este favorabil unui climat suportiv și când reprezentarea sarcinii este adecvată naturii sarcinii.
- de asemenea normele trebuie să coreleze cu reprezentarea inițială asupra grupului performant având în vedere că normele care încurajează productivitatea înaltă influențază pozitiv creșterea coeziunii grupului și a performanței.

Antrenamentul creativ solicită efort psihic și timp, atât din partea antrenorului cât și a celor antrenați. Răbdarea, perseverența și toleranța la ambiguitate și insolit sunt alte calități necesare pentru a

participa la activitatea unui grup creativ de formare. A te antrena o reuniune sau două într-un grup creativ nu este suficient pentru a-ți dezinhba și dezvolta creativitatea chiar dacă ai un fond informațional bogat în domeniul psihologiei creativității și creației.

Antrenamentul creativ presupune: exersarea în grup și individual, pe modele prezentate, demonstrarea abilităților formate, transferul lor în alte domenii, elaborarea de tehnici și exerciții individuale sau de grup pentru stabilizarea unui comportament specifice creatorului.

De asemenea și pentru realizarea unor programe de educație parentală sunt necesare condiții materiale minime: sală, cu mobilier ușor manevrabil (mese și scaune ce se pot grupa diferit) aparatură de înregistrare - redare a activităților, materiale de suport pentru etc. De asemenea, sunt spațiile trebuie să fie adecvate atât pentru a desfășura sesiunile de parenting în formula de grup, cât și individuale.

Adăugăm resurse materiale pentru realizarea grupului creativ:

- Laptop;
- Proiector;
- Ecran de proiecție;
- Papetărie și birotică.

Pentru eficientizarea transmiterii informațiilor au fost concepute materiale power point care au fost utilizate în cadrul sesiunilor de parenting.

REZULTATE

S-a pornit de la premisa că introducerea grupurilor creative în creșă reprezintă o soluție pentru eficientizarea procesului de predare - învățare și pentru îmbunătățirea rezultatelor antepreșcolarilor, pentru îmbunătățirea relației cadru didactic - familie și implicarea părinților în activitățile educaționale. Astfel, rezultatele atinse prin intermediul desfășurării acestei activități sunt:

Page | 124

- Implementarea unor metode inovative de predare-învățare pentru îmbunătățirea abilităților socio-emoționale și cognitive a copiilor din comunități rurale defavorizate;
- Dezvoltarea stimei de sine și a creativității în rândul educatorilor, părinților și copiilor antepreșcolari;
- Îmbunătățirea competențelor de predare - învățare și îngrijire pentru 8 educatori și 72 de părinți.

Mai mult, creșa va deveni un loc atractiv în care educatorii și antepreșcolarii și-ar investi cu adevărat energia și visele; se va realiza conexiunea cunoștințe - plăcere, astfel încât copiii să învețe să iubească învățarea; încurajarea educatorilor să-și reevalueze rolul în procesul de învățare; contruirea unui nou tip de relație părinte-educator, educator-copil, părinte-copil; a construi un nou tip de relație profesor-elev; ajutarea elevilor în explorarea talentelor și înclinațiilor; dezvoltarea judecării și gândirea neconvențională; dezvoltarea valorilor sociale care încurajează comunicarea și cooperarea; asigurarea obținerii în cadrul creșei a un domeniu de

interacțiune creativă în care evoluția personală și de grup va fi promovată în egală măsură.

Totodată camera multisenzorială deschide o lume nouă pentru beneficiari. Stimulează abilitățile cum ar fi dezvoltarea senzorială (auz, văz, gust, miros și atingere), coordonarea oculo-motorie, cauza efect, dezvoltarea limbajului, controlul asupra mediului și relaxarea, lucrând la început pe miros, muzica, atingeri și gusturi, ajungând să promoveze activitatea intelectuală și să încurajeze relaxarea în timpul stimulării simțurilor copiilor. Atenția este concentrată pe diferite experiențe senzoriale.

Page | 125

Rezultatele sesiunilor de dezvoltare a abilităților parentale sunt de ordin calitativ și s-au evidențiat, în primul rând, prin atitudinea schimbată a părinților față de comportamentele copiilor și față de disciplinare, în general.

Părinții au dobândit cunoștințe privind diferite cauze ale comportamentelor și au învățat cum să analizeze și să le privească dintr-o perspectivă constructivistă în detrimentul uneia subiective și negativiste. Astfel, părinții au învățat ca în loc de interpretări negative ("mă sfidează", "face acest lucru special ca să mă supere") care duc la acumularea de frustrări, furie, tristețe, etc. și la reacții comportamentale specifice emoțiilor trăite, să analizeze comportamentul copilului în termeni de:

- nevoi ("De ce a apărut acest comportament? Ce nevoie are copilul meu?),

- funcții ("Ce rol are acest comportament? Ce obține copilul meu cu acest comportament?")
- lipsă de abilități ("ce ar trebui să îl învăț pe copilul meu pentru ca el să nu repete acest comportament nedorit? Ce are nevoie să exerseze?")
- temperament și ajustarea așteptărilor ținând cont de acesta
- vârsta copilului.

De asemenea, părinții au primit informații cu privire la importanța încadrării comportamentelor problematice într-un context în vederea analizării și evaluării acestora și identificării modului în care acestea sunt întărite.

Participarea părinților la programe de parenting conduce la reducerea stresului părintelui și a "izolării" familiei în cazul unor dificultăți întâmpinate. Au fost normalizate trăirile, validate emoțiile, fiind creat un context de suport și empatie. Programele de educație parentală sprijină părinții, oferindu-le abilitățile și încrederea de care au nevoie pentru a face față provocărilor parentale și pentru a construi relații puternice cu copiii lor.

În urma participării, părinții și-au îmbunătățit cunoștințele, relațiile în cadrul familiei, dar și starea lor mentală. În plus, în urma participării a crescut gradul de conștientizare a necesității unei bune relații cu copilul bazată pe acceptare și dragoste necondiționată și a ajustării așteptărilor pentru a fi realiste ținând cont de vârsta copilului, etapa de dezvoltare în care se află, dacă a exersat sau nu

anumite abilități, modelul oferit, etc. În plus, odată cu informațiile privind temperamentul și stilul parental, părinții au conștientizat importanța armonizării acestora și a rolului extrem de important pe care îl au în dinamica familiei.

Page | 127

Educația părinților reduce riscul de abuz și neglijare a copiilor prin încurajarea practicilor parentale pozitive care promovează siguranța, bunăstarea copiilor și familiilor. Cursurile de parenting pot ajuta părinții să învețe mai multe despre ce să se aștepte în următorii ani și să se pregătească pentru fiecare etapă de dezvoltare.

Participarea părinților la programe de educație parentală poate conduce la creșterea încrederii în ei și a stimei de sine, aspecte care se reflectă în ideea lor privind autoeficacitatea (credința unei persoane în capacitatea sa de a obține rezultate diferite în funcție de acțiunile sale) și în modul de gestionare a situațiilor provocatoare.

EXPERIENȚELE DE ÎNVĂȚARE

Capacitatea de a se exprima în mod creativ și de a juca un rol mai activ în procesul de învățare sporește angajamentul și participarea, două componente importante.

Împreună, învățarea și creativitatea, permit persoanei să își exprime anumite forme de creativitate folosind mai multe instrumente în diferite situații.

Deoarece experiența este o legătură dinamică între învățare și creativitate, acestea două reprezintă componente ale procesului uman de obținere a cunoștințelor sau a abilităților prin a face, a vedea sau a simți lucruri.

Page | 128

Crearea și construirea de lucruri noi necesită cunoștințe și competențe noi. Indivizii învață prin intermediul sentimentelor, imaginației, experiențelor și a mediului înconjurător în mod constant.

Creșterea individuală este favorizată de educație, care este o activitate de planificare a dezvoltării umane. Aceasta le permite oamenilor să își construiască cunoștințele prin intermediul experiențelor lor.

Educația ar trebui să promoveze și să recompenseze copiii care doresc să fie creativi și ar trebui să îi învețe nu doar să studieze informații, ci și cum să gândească critic și creativ. De la a produce, consuma, împărtăși, juca și socializa până la a cerceta, comunica, învăța și lucra, cetățenia digitală și implicarea digitală cuprind o gamă largă de activități. Persoanele care sunt capabile să răspundă dificultăților noi și cotidiene legate de studiu, ocuparea forței de muncă, angajare, petrecerea timpului liber, incluziune și implicare în societate respectând în același timp drepturile omului și diferențele multiculturale, reprezintă cetățenii digitali.

Activitățile au ca scop dezinhibarea, stimularea și dezvoltarea potențialului creator al membrilor. Pentru a acoperi distanța de la învățarea tradițională la cea creativă, trebuie inventate și aplicate noi

tehnici de predare/ educare, educația trebuie să-și îmbogățească resursele didactice.

Metodele și tehnicile creative s-ar putea dovedi instrumente valoroase în această direcție.

Page | 129

De exemplu, jocurile de rol, ca zonă de conviețuire a mai multor forme diferite de expresie creatoare, oferă persoanei șansa de a-și explora talentele și înclinațiile, de a-și dezvolta personalitatea; ca activitate de grup, acesta încurajează comunicarea și colaborarea; poate fi folosit și ca o alternativă pentru cei cu dizabilități de învățare care nu răspund la metodele tradiționale de predare.

Procesul de învățare creativă ca metodă de predare la grupă a curriculumului readuce dimensiunea reală și scopul real al educației; cea de căutare și înțelegere a cunoștințelor pentru a utiliza aceste cunoștințe în contextul real al vieții umane de zi cu zi.

Învățarea creativă oferă o varietate inepuizabilă de situații umane care sunt imaginative (situații „ca și cum,,) în care este creată o nevoie pentru a utiliza cunoștințele oferite. Scopul ulterior al procesului de învățare creativă este de a permite celor implicați să-și dezvolte o opinie pentru problemele care îi preocupă. Acest lucru se întâmplă în perioada de reflecție, unde ne gândim retroactiv și discutăm ce s-a întâmplat în acest proces. Implicarea emoțională care caracterizează aceste activități este elementul care ne conduce către gândirea critică. CUM?

Persoana acționează și reacționează la situațiile imaginare cu voință și judecată și încearcă să-și rezolve problemele și să răspundă la întrebările sale. În acest moment apare și implicarea intelectuală. În cadrul grupului, uneori persoana, singură sau cu ajutorul facilitatorului și al celorlalți participanți, în situația particulară, este capabil să vadă asemănări cu alte situații similare, este capabil să recunoască generalul, universalul. După ce a trecut deja prin procesul de a gândi ce ar trebui să facă într-o situație sau ce ar dori să facă, sau ce este obligat să facă sau ce trebuie făcut, răspunde activ. Se confruntă cu cunoștințe în mod activ, analizează și critică, identifică posibilele implicații, intră în mod dinamic în procesul de luare a deciziilor, se regăsește mai bine în propriile decizii.

Programele de educație parentală au reprezentat un mix de emoții, personalități, temperamente și experiențe. Fiecare părinte este unic și pot fi întâlnite abordări diferite ale acelorași probleme. Nu există o abordare unică și completă, ci, mai degrabă, o combinație de tehnici și abordări ce implică creativitatea și flexibilitatea.

Un exercițiu foarte util care s-a dovedit a fi o experiență de învățare foarte bună îl reprezintă cel de identificare corectă a comportamentelor. Părinții primesc indicația de a urmări timp de 3 minute activitatea trainerului și de a nota comportamentele observate- exact ce face el, acțiunile sale. În majoritatea situațiilor, părinții au notat emoții, interpretările proprii a ceea ce au observat și nu comportamente. Exercițiul a adus multă surpriză în rândul părinților care au conștientizat, astfel, cât de des, de fapt,

interpretează comportamentele copiilor prin prisma propriilor experiențe, idei, emoții și cât de puțin reușesc, de fapt, să fie obiectivi și să găsească soluții reale și adecvate problemelor întâmpinate.

Comportamentul (ceea ce spui sau faci)	Interpretarea (povestea, ta despre asta)	Emoția trăită	Reacția comportamentală
De exemplu dacă la gradiniță un copil vine și dă rămă castelul construit de alt copil.	Educatorea: Ce obraznic! Niciodată nu mă ascultă! Este foarte încăpățânat!	Furie, frustrare	Încheiem jocul, pedeapsa, etc

Alternativa:

Comportamentul (ceea ce spui sau faci)	Interpretare a (povestea, ta despre asta)	Emoția trăită	Reacția comportamentală
De exemplu dacă la gradiniță un copil vine și dă rămă castelul construit de alt copil.	Educatorea : ce abilități nu are încă dezvoltate care pot conduce la acest comportament? Posibile variante: nu are încă dezvoltate	Calm	Este una de validare și de transformare a situațiilor în oportunități de învățare și dezvoltare.

	abilitățile de control al impulsului, așteptarea rândului, coordonare și control al mișcării; poate își dorește să se joace, dar încă nu știe cum să intre în jocul altui copil. Care ar putea fi nevoile din spatele comportamentului? Posibile explicații: nevoia de atenție, de a socializa sau poate fi un comportament învățat.		
--	--	--	--

De asemenea, în activitățile cu părinții s-a pus mare accent asupra rolului extrem de important al jocului, poveștilor și metaforelor în creșterea și educația copiilor. Un astfel de exemplu, este metafora utilizată pentru emoția de frică. Adesea, această emoție este una "judecată" greșit atât de adulți, cât și de copii.

În cadrul sesiunilor de dezvoltare emoțională, s-a urmărit atât înțelegerea mecanismului fricii la nivelul creierului și corpului, cât și acceptarea și normalizarea acestei emoții. Rolul metaforei prezentate a fost de a schimba modul în care este percepută emoția de frică- din "Bau-Bau" în "Soldatul" care ne protejează. Astfel, împreună cu copilul este desenată frica ca un soldat gata oricând să îl apere și se explorează modul în care soldatul acționează în diferite situații. Cu ajutorul metaforei Soldatului pot fi explicate și reacțiile fiziologice în situații de frică/stres- Este posibil ca uneori Soldatul să dea alarma foarte repede și se pregătește pentru luptă: inima bate repede, mușchii sunt pregătiți pentru luptă sau fugă, respirăm mai repede, etc.

Uneori, în programele de educație parentală, părinții pot găsi dificil să își flexibilizeze credințele și să își restructureze gândurile. Sunt situații în care credințele sunt atât de bine înrădăcinate încât să facă dificilă abordarea problemei din altă perspectivă față de cea din prezent care s-a dovedit inefficientă. În astfel de situații, este util ca părintele să fie sprijinit să conștientizeze propriile erori de gândire și gândurile iraționale.

TRANSFERABILITATE

Noile servicii psiho-socio-educative înființate/dezvoltate prin proiect pot fi cu ușurință transferate către grupuri țintă similare, din alte zone geografice atât timp cât rezultatele proiectului vor fi făcute

publice și promovate către factorii interesați de la nivel regional și național.

Prin natura proiectului, măsurile derulate sunt specifice copiilor antepreșcolari aflați în dificultate și părinților acestora. Totuși, ele pot fi reluate și transferate către alte grupuri țintă dacă acestea resimt nevoi similare cu beneficiarii proiectului. Cele mai potrivite pentru aceasta sunt activitățile de inovare socială propuse de proiect.

Page | 134

Aceste activități au capacitatea de a fi reproduse și dezvoltate de către alți actori (instituții de învățământ, organizații nonprofit, autorități publice) în domeniile proprii de activitate și pentru beneficiarii/grupurile țintă proprii.

Astfel, grupurile creative, activitățile de educație parentală, camera senzorială și cursurile de dezvoltare personală pot fi adaptate către alte grupuri țintă, ce au nevoi similare, ca de exemplu: familii aflate în situații de risc, persoane cu dizabilități, persoane cu nevoi educaționale speciale, persoane victime ale abuzurilor, etc.

Bunele practici identificate în cadrul proiectului, vor fi folosite de către instituțiile partenere din cadrul proiectului, dar și de celelalte instituții din rețeaua care va fi creată prin intermediul proiectului, ca fundament teoretic și practic pentru elaborarea unor noi cereri de finanțare.

Metodologia de lucru, bunele practici identificate și rezultatele obținute prin implementarea proiectului vor fi integrate în strategiile de dezvoltare ale instituțiilor partenere.

Page | 135

În România există organizații non-guvernamentale care desfășoară activități similare, însă din păcate sunt foarte puține și nu beneficiază de aceeași flexibilitate în colectarea și utilizarea fondurilor.

Competențele și cunoștințele dobândite trebuie și sunt transferabile, multifuncționale, pentru dezvoltarea personală și incluziunea în viața socială. Toate cunoștințele de bază, abilitățile, puncte de vedere și comportamente vizibile, dezvoltate, duc spre succes la locul de muncă și în viața personală.

Ele combină competențele academice, profesionale, sociale și personale, atât cognitive, cât și noncognitive: gândirea critică, rezolvarea problemelor, interacțiunea, motivarea, perseverența, competența de a învăța cum să înveți și de a folosi informațiile, capacități socio-emoționale, creativitate, inovații, etică, etc.

Prin urmare, transferul informațiilor este o parte foarte importantă. Rezultatul așteptat al ghidului de bune practici vizează transferul de experiențe și capacități în cadrul instituțiilor/organizațiilor neguvernamentale provenind din contexte socioculturale diferite.

Activitatea desfășurată poate fi cu ușurință transferată către grupuri țintă similare, din alte zone geografice întrucât măsurile derulate sunt specifice copiilor antepreșcolari aflați în dificultate și părinților

acestora. Totuși, ele pot fi reluate și transferate către alte grupuri țintă dacă acestea resimt nevoi similare cu beneficiarii proiectului. Grupurile creative au capacitatea de a fi reproduse și dezvoltate de către alți actori (instituții de învățământ, organizații nonprofit, autorități publice) în domeniile proprii de activitate și pentru beneficiarii/grupurile țintă proprii.

Astfel, acestea pot fi adaptate către alte grupuri țintă, ce au nevoi similare, ca de exemplu: familii aflate în situații de risc, persoane cu dizabilități, persoane cu nevoi educaționale speciale, persoane victime ale abuzurilor, etc.

De asemenea, acțiuni concrete de transferabilitate a rezultatelor pot fi asigurate prin:

- dezvoltarea de abilități cheie pentru părinți în îngrijirea și educația copiilor și în păstrarea stării de sănătate.
- capacitatea cadrelor didactice în rezolvarea problemelor socio-educative ale copiilor antepreșcolari (prin participarea la grupuri creative și cursuri de formare) stimularea, dezvoltarea și manifestarea potențialului creativ al participanților;
- cultivarea motivației pentru creație, în general și stimularea motivației pentru realizarea de sine prin creație în special;
- stimularea și dezvoltarea capacității empatică, manifestarea comportamentului empatic;

- însușirea, de către toți membrii grupului, a tehnicilor și metodelor de creativitate și formarea capacității de utilizare și transfer a acestora în cât mai multe domenii;
- identificarea blocajelor subiective ale creativității, la nivel individual și reducerea lor;
- formarea și exersarea membrilor ca lideri de grup creativ.

Posibilitatea de a-și exprima creativitatea și de a-și asuma un rol mai activ în procesul de învățare încurajează implicarea și participarea, două elemente esențiale pentru cetățenie. Învățarea și creativitatea sunt legate în mod intrinsec. Orice învățare, ca și creativitatea, începe cu primirea de către cel care învață a unor informații, idei, sentimente și/sau senzații pe care le procesează printr-o activitate care poate varia de la gândire la acțiune individuală sau în colaborare.

Învățarea prin joc și învățarea autodirijată bazată pe tehnologie îndeplinește, în general, aceste cerințe și, prin urmare, poate duce la rezultate creative. Atunci când cursanții sunt capabili să își satisfacă obiectivele imediate, ei sunt încurajați să își stabilească obiective mai ambițioase și, astfel, să își traseze propria cale de învățare ulterioară.

Viitorul societății umane depinde și de valorificarea potențialului creativ, întrucât prin creație omul transformă, reconstruiește o lume mai bună, adaugă un sens existenței noastre efemere oferind șansa de a trăi un prezent permanent.

Prezentul set de instrumente oferă exemple de abordări eficiente. Aceste exemple de practici eficiente sunt destinate a fi mai degrabă

o sursă de inspirație decât rețete de copiat. La adoptarea și adaptarea de programe și practici, cadrele didactice și alte părți interesate ar putea să ia în considerare contextele și circumstanțele proprii, precum și necesitățile colectivului lor de antepreșcolari.

Page | 138

Programele de parenting pot fi implementate în oricare context educațional. Astfel de programe sunt utile atât părinților cu copii de orice vârstă, cât și cadrelor didactice. Programele de educație parentală pot avea un impact pozitiv asupra unei palete de rezultate, inclusiv îmbunătățirea comportamentului copilului, creșterea stimei de sine, îmbunătățirea relațiilor dintre părinți și copii, dobândirea de noi cunoștințe de către părinți privind psihologia și dezvoltarea copilului care conduc la o mai bună gestionare a situațiilor provocatoare din viața de zi cu zi, scăderea depresiei părinților care pot simți că nu fac față acestui rol și a stresului resimțit de aceștia. Situațiile de abuz fizic și emoțional sunt probleme importante de sănătate publică iar mulți dintre factorii de risc pentru astfel de abuzuri nu pot fi modificați pe termen scurt. Intervenția pentru a schimba practicile parentale poate fi, totuși, importantă în prevenirea și poate chiar eliminarea abuzului.

Programele de parenting sunt intervenții focalizate, pe termen scurt, care vizează îmbunătățirea practicilor parentale și, prin urmare, pot fi utile în tratamentul parentalității abuzive fizic sau emoțional.

Fiecare capitol anterior cuprinde aspectul teoretic al problemei abordate, conturând universul teoretic al educației timpurii,

perspectiva psihopedagogică actuală privind educația copilului mic, principiile de bază care trebuie respectate în abordarea integrată a copilului.

Page | 139

Conceptul conform căruia copilul este un tot unitar are la bază principiul acceptat pe larg că toate domeniile creșterii și dezvoltării umane sunt legate între ele. Nici unul din aspectele dezvoltării nu se manifestă de sine stătător, iar toate deprinderile, oricât de simple sau complexe ar fi, reflectă intercorelarea abilităților.

Ideea care străbate ghidul, îndeosebi prin exemplele și recomandările prezentate, este că învățarea și dezvoltarea copilului la vârstele timpurii trebuie abordate dintr-o perspectivă integrată.

Parteneriatul dintre grădiniță - familie - comunitate conduce spre abordarea integrată a învățării și dezvoltării copilului în funcție de necesitățile și cerințele individuale ale sale.

Modelele practice ce străbat întregul ghid au avut ca scop unic argumentarea necesității promovării activității integrate la vârstele timpurii, promovarea și susținerea unei noi perspective asupra educației copiilor de 0 - 3 ani.

Noi trebuie să fim pregătiți și convinși că prin intervențiile noastre educative stimulăm dorința și nevoia de cunoaștere, dorința și nevoia de mișcare, dorința și nevoia de explorare, dorința și nevoia de joc, dorința și nevoia de a se exprima în forme cât mai variate.

Gândit să fie prietenos și folositor în același timp, să ofere informații de ordin general dar și repere importante, atât teoretice cât și practice, ghidul devine un instrument accesibil pentru activitatea didactică de zi cu zi.

Page | 140

Scopul final al elaborării ghidului a fost acela de a disemina în rândul tuturor furnizorilor de servicii sociale din România practicile care s-au dovedit de succes în activitatea noastră, în rândul diferitelor categorii de beneficiari și de a inspira actuali, viitori experți în servicii sociale în a implementa metode și practici menite să deservească în cel mai bun mod posibil beneficiarii, contribuind la creșterea calității vieții acestora și/sau preveni sau elimina situația de vulnerabilitate a acestora.

REFERINȚE ȘI BIBLIOGRAFIE

Amabile, T. M., (1983). The social psychology of creativity: A componential conceptualization. *Journal of personality and social psychology*, 45(2), p. 357. Page | 141

Amabile, T. M., (1989, November). How work environments affect creativity. In *Conference Proceedings IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics*, pp. 50-55.

Baban, A., (2011). *Consiliere educațională: ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*. Editura ASCR [Asociația de Științe Cognitive din România].

Belous, V., (1995). *Bazele performanței umane*. Editura: PERFORMANTICA Iași.

Biondi, A. M., & Parnes, S. J. (Eds.), (1976). *Assessing Creative Growth: The Tests & Measured Changes*. Bearly Limited.

Caluschi, M., (1988). *Traits spécifiques a la diagnose de la creativite*. *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*.

Caluschi, M., (2001). *Grupul creativ de formare. Experimente. Programe. Proiecte*. Editura Cantes, Iași.

Caluschi, M. (2001). *Grupul mic și creativitatea*. Editura Cantes, Iași.

Caluschi, Mariana. (2001). *Probleme de psihologie socială*. Editura Cantes, Iași.

Caluschi, M. Coord. (2003). Oana Gavril Jitaru, Ana Maria Pântia, Liviu Adrian Măgurianu. *MANAGERUL INVENTATOR O NOUĂ PROFESIE?* Editura “PERFORMANTICA”, Iași.

Caluschi, M., *Creativitatea într-o societate a cunoașterii. Psihologia Creativității*. Suport de curs. Resură disponibilă pe pagina

<https://ro.scribd.com/document/47721065/Suport-de-curs-Psihologia-creativitatii>

Jitaru, O. (2018) METODE INTERACTIVE PENTRU STIMULAREA ÎNVĂȚĂRII EFICIENTE - Suport de Curs. Editura "PERFORMANTICA", Iași.

Page | 142

Epstein, R., (1995). Creativity games for trainers: a handbook of group activities for jumpstarting workplace creativity. McGraw Hill Professional.

Fryer, M., (1996). Creative teaching and learning. Paul Chapman Pub.

Gavreliuc, D. PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI. Resură disponibilă pe pagina <https://danagavreliuc.files.wordpress.com/2018/11/tema-6-creativitatea-in-scoala.pdf>

Pruteanu, L. (2022). Activarea resurselor și competențelor creative implicate în consilierea educațională. Resură disponibilă pe pagina https://www.upa.ro/wp-content/uploads/2022/06/Activarea-resurselor_si_competentelor_creative.pdf

Roco, M., (2001). Creativitate și inteligență emoțională. Editura Polirom, Iași.

Miclea, M., (1991). Creativitatea și arhitectura cognitivă. Introducere în psihologia contemporană. Ed. Sincron, Cluj-Napoca, p.195.

Moraru, I., Stănculescu, T., Belous, V., (1998). Tratat de creatologie. Editura: PERFORMANTICA Iași.

Sorbală, E., Tehnici de Dezvoltare A Creativității. Starbursting. Resură disponibilă pe pagina <https://ro.scribd.com/document/609748309/Tehnici-de-dezvoltare-a-creativit%C4%83%C8%9Bii-Starbursting>

Stoica-Constantin, A., Caluschi, M., (2005). Evaluarea creativității: ghid practic. Editura: PERFORMANTICA Iași.

Titlul proiectului: Primii pași în educație

Editorul materialului: Asociația STREETAWARE

Beneficiarul proiectului: Asociația Salvați Copiii Iași

Data publicării: noiembrie 2023

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

Iași, 2023